

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
2023 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАН

2023 ОНЫ 04 ДҮГЭЭР САРЫН 27-НЫ ӨДӨР, ПҮРЭВ ГАРАГ

ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ

НЭГДСЭН ХУРАЛДААН

ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ХЭЛТЭС

НЭГДСЭН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА

2023 оны 04 дүгээр сарын 27-ны өдөр, Пүрэв гараг

Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга	I
Хуралдааны товч тэмдэглэл:	2-13
Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл:	13-115
<hr/>	
1.Монгол Улсын эрдэнэсийн сангийн үндсэн сангийн орлого, үндсэн болон гүйлгээний сангийн зарлагын 2023 оны төсвийн тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл /Монголбанк 2022.12.30-ны өдөр ирүүлсэн/	14-30
2.Төмөр замын тээврийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2023.01.10-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг/	30-35
3.Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг/	35-40
3.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2022.12.14-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг/	40-64
5.Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 22 дахь илтгэлийг хэлэлцэх /Хүний эрхийн Үндэсний Комиссоос 2023.03.29-ний өдөр ирүүлсэн/	64-105
6.Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүний Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны тайлан /Хүний эрхийн Үндэсний Комиссоос 2023.03.29-ний өдөр ирүүлсэн/	105-115

ХУРАЛДААНЫ ТОВЧ ТЭМДЭГЛЭЛ

Дөрөв.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2022.12.14-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн, Сангийн сайд Б.Жавхлан, Сангийн яамны Хуулийн хэлтсийн дарга З.Энхболд, мөн яамны Худалдан авах ажиллагааны бодлогын хэлтсийн дарга Г.Гийхнаран, Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын дарга Ц.Батзул, Барилга, хот байгуулалтын яамны Барилга, барилгын материалын үйлдвэрлэлийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Д.Гантулга нар байлцав.

Улсын Их Хурлын дэд дарга Л.Мөнхбаатар 12 цаг 18 минутаас хуралдааныг даргалав.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын дарга Г.Агар-Эрдэнэ, мөн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх Ё.Энхсайхан, Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Төсвийн байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Э.Алтанзул, референт Г.Нарантуяа нар байлцав.

Төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх Төсвийн Байнгын хорооноос гаргасан санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир танилцуулав.

Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн С.Чинзориг, Б.Энхбаяр, Х.Нямбаатар, Ц.Идэрбат, Д.Батлут, Ж.Чинбүрэн нарын тавьсан асуултад ажлын хэсгийн ахлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир, Сангийн яамны Хуулийн хэлтсийн дарга З.Энхболд, Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын дарга Ц.Батзул нар хариулж, тайлбар хийв.

Үдээс өмнөх хуралдаан 3 цаг 10 минут үргэлжилж, 13 цаг 23 минутад өндөрлөв.

ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчлэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулна.

Төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Төсвийн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Цэндийн Сандаг-Очир танилцуулна.

Индэрт урьж байна.

Ц.Сандаг-Очир: Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2022 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээг худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг Улсын Их Хурлын чуулганы 2022 оны 12 дугаар сарын 30, 2023 оны 1 дүгээр сарын тавны өдрийн нэгдсэн

хуралдаанаараа хэлэлцэн шийдвэрлэж анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн байнгын хороонд шилжүүлсэн билээ.

Төсвийн байнгын хороо 2023 оны 1 дүгээр тогтоолоор хуулийн төслүүдийг Байнгын хорооны болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очироор ахлуулж бүрэлдэхүүнд нь Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал, Ж.Батсуурь, Ц.Даваасүрэн, Б.Пүрэвдорж нар ажиллалаа.

Төсвийн байнгын хороо 2023 оны 4 дүгээр сарын 25-ны өдрийн хуралдаанаараа хуулийн төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан бөгөөд Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.10 дахь хэсэгт заасны дагуу хуулийн төслүүдийг зүйл бүрээр хэлэлцсэн болно оо.

Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төсөлтэй холбогдуулан ажлын хэсгээс гаргасан саналуудыг нэг бүрчлэн хэлэлцэж, дараах санал, дүгнэлтийг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж байна.

Үүнд:

Монгол Улсыг гадаад улсад сурталчлах Засгийн газрын үйл ажиллагаатай холбоотойгоор зөвхөн гадаад улсад бараа үйлчилгээ худалдан авах тохиолдолд энэ хуулийн үйлчлэлд хамаарахгүй байх, төвлөрлийг сааруулах бодлогын хүрээнд орон нутгийн төсвийн бүх байгууллагын зарласан тендер шалгаруулалтад тухайн орон нутгийн хуулийн этгээд ААН-д давуу эрх олгох, захиалагч, гүйцэтгэгчид урьдчилгаа төлбөр олгох нөхцөлийг тодорхой болгох, худалдан авах ажиллагааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын дэргэдэх

худалдан авах ажиллагааны нэгжийн эрх үүргийг холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэх, худалдан авах ажиллагааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас ТББ-д шилжүүлж болох зарим чиг үүргийг нарийвчлан зохицуулах, үнэлгээний хорооны зохион байгуулалт, бүрэлдэхүүний талаарх зохицуулалтыг тодорхой болгох, Хуулийн дагаж мөрдөх хугацааг 2023 оны 12 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдөх нь зүйтэй гэсэн саналууд гаргасныг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн болно.

Хуулийн төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Пүрэвдорж, Ц.Даваасүрэн, Ш.Раднаасэд нар хуулийн төсөл болон зарчмын зөрүүтэй саналын томъёололтой холбогдуулан асуулт асууж хариулт авсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ш.Раднаасэд хуулийн төсөлд тусгасан бага үнийг сонгох арга буюу хэмнэлттэй байх зарчим нь эм, эмийн хэрэгсэл, эмнэлгийн тоног төхөөрөмж худалдан авах ажиллагаанд нийцэхгүй байна гэж зарчмын зөрүүтэй санал гаргасныг Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжээгүй болно оо.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Байнгын хорооны санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг та бүхэнд хүргүүлсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Төсвийн

байнгын хорооны санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг хүсье ээ.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулж асуулт асуух Улсын Их Хурлын гишүүн байна уу? Дамбын Батлут гишүүнээр тасаллаа.

Содномын Чинзориг гишүүн асуулт асууна.

Г.Занданишатар: Ажлын хэсгээс, Байнгын хорооноос 2 асуулт асууя. Энэ эмийн чанар үнэтэй холбоотой асуудал сүүлийн үед энэ иргэдийн дунд маш их бухимдал төрүүлээд байгаа асуудлын нэг байгаа юм аа.

Тэгэхээр энэ эмийн үнэ чанартай холбоотой асуудлаар юу гарч байна вэ гэхээр одоо энэ Гендерийн тухай хуулиар чинь хамгийн бага үнийн одоо саналаар тендер сонгон шалгаруулахаар тэрэнд нь таарсан чанар одоо муутай эм орж ирэх ийм одоо асуудлууд маш түгээмэл болчихоод байгаа юм.

Энийг одоо яаж одоо зохицуулах вэ? Боловсронгуй болгох арга юу юу байна уу? Одоо манайд хатуу зохицуулалттай орнууд гэж. Өөрөөр хэлбэл энэ нөгөө өндөр хөгжилтэй Европын орнуудаас авч байгаа чанарын өндөр шаардлага хангасан тэгээд бас тодорхой хэмжээний үнэ өртөг нь бас арай илүү өртөгтэй байдаг. Энэ орнуудаас авдаг эмийн ханган нийлүүлэлтийн хэмжээ нь нэлээн сүүлийн жилүүдэд нэлээн буугаад байгаа юм байна лээ? Одоо энэ хатуу зохицуулалттай орнуудаас авч байгаа эмийн ханган нийлүүлэлтээр авч байгаа эмийн хэмжээ нийт одоо Монголын зах зээл дээр борлогдож байгаа эмийн нэг 60 хувь руу орчихсон байна лээ. Үлдэж байгаа 40 орчим хувь нь бол энэ Зүүн Өмнөд Азийн орнуудаас одоо бас тэр чанар, үнийн одоо санал нь бага гэдэг ийм

шалгуураар орж ирээд манай зах зээлд нэлээн бас өндөр эзлэх хувьд дүнтэй болчихоод байна аа.

Тэгэхээр энийг бас одоо боловсронгуй болгох зохицуулах ийм боломж юу байна аа? Энэ дээр та ажлын хэсэг, Байнгын хороо бас яаж яаж одоо ажилласан юм бэ?

Хоёр дахь асуудал нь. Манайд ханган нийлүүлэлт импортлох зөвшөөрөл авсан аж ахуйн нэгж байгууллагуудаас гадна энэ ДЭМБ болоод НҮБ-ын системийн байгууллагууд өөрсдөө зах зээл дээрээс чанартай хямд өртөгтэй эм оруулж ирдэг ийм системүүд худалдан авах одоо системүүд ашиглаад байгаа юм.

Хүүхдийн сан байна, ДЭМБ-ын суурин төлөөлөгчийн газар байна, Хүн амын сан байна. Тэгэхээр энэ байгууллагуудын энэ эм худалдан авдаг энэ эм эмнэлгийн хэрэгсэл худалдан авдаг энэ системийг нь бид бас энэ Худалдан авах ажиллагааны тухай хуульд оруулаад эдгээр байгууллагуудын энэ худалдан авдаг системийг ашиглаж эм, эмнэлгийн хэрэгсэл худалдан авч болно оо гэдэг ийм зохицуулалт оруулаад өгчихмөөр байна.

Ингэх юм бол энэ хувийн хэвслүүдийг гэхээсээ илүүтэй бид нар энэ өндөр чанарын шаардлага хангасан эм, эмнэлгийн хэрэгсэл оруулж ирж байгаа энэ НҮБ-ын системийн байгууллагууд ДЭМБ-ын энэ системийг бид нар шууд өөрсдөө аваад ашиглачих юм бол энэ Монголын зах зээл дээр борлогдож байгаа эмийн одоо чанарт асар одоо том эргэлт оруулах ийм боломж байгаа юм. Одоо манайд бол ийм туршилага байна.

Дархлаажуулалтынхаа тухай хуульд энэ одоо НҮБ-ын системийн байгууллагуудын эм эмнэлгийн хэрэгсэл худалдан авч байгаа энэ худалдан авах системийг ашиглаж бараа бүтээгдэхүүн худалдаж авна гээд

Дархлаажуулалтынхаа тухай хуульд оруулчихсан учраас энэ вакциныг бид нар ямар ч одоо хугацаанд заавал энэ ханган нийлүүлэлтийн байгууллагуудыг харахгүйгээр энэ НҮБ-ын худалдан авдаг системийг ашиглаад шууд одоо худалдан авалт хийгээд богино хугацаанд чанартай вакцин оруулж ирэх ийм боломжууд нээгдчихсэн юм. Одоо бусад одоо эм, эмнэлгийн хэрэгсэлтэй холбоотой асуудлуудыг энэ НҮБ-ын систем ДЭМБ-ын суурин төлөөлөгчийн газрын ашиглаж байгаа энэ системийг манайх одоо шууд бас ашиглах эрхийг нь энэ Худалдан авалтын тухай хуульд оруулаад нээгээд өгчихмөөр байна. Тэгэх юм бол энэ эмийн чанартай холбоотой асуудлаар маш одоо том өөрчлөлт гарах ийм боломж байгаа юм аа.

Г.Занданшатар: Байнгын хороон дарга хариулах уу? Ганзоригийн Тэмүүлэн байнгын хороон дарга хариулъя.

Г.Тэмүүлэн: Чинзориг гишүүний асуултад хариулъя.

Тэгэхээр энэ Тендерийн тухай хуультай холбогдуулаад Байнгын хорооны хэлэлцүүлгийн явцад бол бас хэд хэдэн зарчмын саналууд гарсан. Тэр дундаа энэ эмийн чанартай холбоотой, чанартай эм нийлүүлэхтэй холбоотой өнөөгийн энэ Тендерийн хуулийн зохицуулалтаас сүүлээд бол энэ хязгаарлагдмал байгаа асуудлуудыг анхаарч үзэх тодорхой зарчмын зөрүүтэй саналуудыг тодорхой гишүүдийн зүгээс гаргасан. Тэр дундаа Раднаасэд гишүүн бол одоо энэ санал хураалт дээр орж ирнэ.

Зарчмын зөрүүтэй санал гаргасан. Байнгын хороон дээр хэдий дэмжигдээгүй ч гэсэн энэ саналыг бол бид нар бас харгалзаж үзээд эцсийн хэлэлцүүлэг дээр одоо тодорхой гишүүдийн саналыг аваад тусгаад найруулаад өөрчлөх боломжтой гэж бол харж байгаа. Саяын тэр нарийвчилсан эм нийлүүлэх эрхтэй холбоотой гээд НҮБ болоод ДЭМБ-тай

холбоотой энэ системийн асуудлыг бол мэдээж энэ манай одоо ажлын хэсгийнхэн Худалдан авах ажиллагааны газрынхан бас хариулах байх.

Ажлын хэсгийн дарга Сандаг-Очир гишүүн бас та энэ дээр тодорхой нэмэлт мэдээллийг өгөөд яваач ээ л гэж хэлэх гэж байгаа юм.

Сандаг-Очир гишүүн.

Зочид танилцуулъя. Дотоод хэргийн их сургуулийн Удирдлагын академийн стратеги тактик хөтөлбөрийн багш магистрантууд Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаа, Төрийн ордонтой танилцаж байна.

Эрхэм хүндэт багш магистрантууд та бүхэнд сурлагын хөдөлмөрийн бүх талын өндөр амжилтыг хүсэн ерөөе.

Цэндийн Сандаг-Очир гишүүн асуултад хариулъя.

Ц.Санадаг-Очир: Чинзориг гишүүний асуултад хариулъя.

Энэ эмийн чанарын асуудал яах аргагүй анхаарал татсан асуудал. Тэгээд Тендерийн хуулийн зарчимд бол хэмнэлттэй үр ашигтай байх гэсэн зарчим байгаа. Тэгээд энэ зарчмаа барихаар яг энэ эмийн асуудал дээр бол хамгийн хямд үнэтэй эмийг худалдан авах асуудал яригдахаар цаанаа эмчилгээний үр дүн чанарын асуудал дээр бас сөрөг асуудал үүсээд байдаг. Манай энэ Тендерийн хуулийн харилцаа бол Монгол Улсад Эрүүл мэндийн яам ажлын хэсэг гараад Эрүүл мэндийн сайдын баталсан ажлын хэсэг баталсан тушаалаар тэр эмийн зөвлөл нь эмийн агентлаг нь Монгол Улсад хэрэглэгдэж болох тэр одоо эмнэл зүйн бүх шаардлагыг хангасан одоо эмийг бүртгээд авчхаж байгаа юм.

Тэгээд манай хуулиар бол яг энэ бүртгээж авсан энэ хуулийн хүрээнд л одоо худалдаалж болно гэсэн энэ эмүүдээс хамгийн хямд үнэтэй эмийг л худалдан авах харилцааг нь зохицуулж байгаа хууль.

Үнэхээр одоо энэ эмийн чанарын асуудал нь цаанаа одоо өнөөдөр шаардлага хангахгүй байна гэж үзэж байгаа бол эмийн энэ бүртгээж авч байгаа энэ ажлын хэсэг сайдын тушаалаар батлагдаж байгаа энэ ажлын хэсэг цаашидаа энэ эмүүдээ, чанарын шаардлагын, одоо тэр тавигдаж байгаа шалгуур шаардлагаа өндөрсгөх асуудлаа л ярих юм.

Хэрвээ Монгол Улсад бүртгээж одоо хэрэглэж болохгүй ээ, муу чанартай эм байна гээд бүртгээж авахгүй бол энэ хуулиар зохицуулагдахгүй шүү дээ. Монгол Улсад хэрэглэж болно гээд бүртгээд авчхаж байгаа учраас бүртгээд авчихсан эмийн хүрээнд манай энэ хуулийн харилцаа зохицуулагдаж байгаа юм.

Тийм учраас энэ Эрүүл мэндийн яам бодлогын хүрээнд эмээ бүртгээж авах асуудал дээрээ стандарт шаардлагаа өндөрсгөх асуудал давхар яригдаж байгаа юм шүү. Хэрвээ одоо стандарт шаардлага нь өндөр болоод тэр одоо нэг эм гэхэд л 10 гаруй нэр төрлийн юм байгаа шүү дээ. Одоо жишээ нь одоо дотроо үзүүлэлтүүд нь янз бүр байгаа, улс орноороо ч өөр байна, үнэ нь ч өөр байна.

Тийм учраас Монгол Улсад өнөөдрийн байдлаар энэ хэрэглэгдэж байгаа мянга гаруй бүртгэлтэй эмүүдээс худалдан авалтын энэ хууль бол хамгийн хямд үнээр худалдаж авна гэсэн энэ л хуулиар л хариуцлагыг зохицуулж байгаа. Яг Эрүүл мэндийн яам өөрөө эмийн зөвлөл нь одоо эмийн агентлаг байгуулагдсан ноднин 100 гаруй хүний бүрэлдэхүүнтэй. Энэ одоо агентлаг өөрөө цаашидаа эмийнхээ шаардлага шалгуурыг өндөрсгөөд ирсэн тохиолдолд чанарын

асуудал нь дагаад сайжирна гэж бид хувьд үзэж байгаа.

Энэ дээр одоо манай бас ажлын хэсгийнхэн нэмж хариулна биз. Системийн байгууллагуудын эмийн бас асуудал дээр нь энэ асуудал дээр яг Эрүүл мэндийн яам одоо ажлын хэсэгт саналаа гаргаад ингээд одоо ярилцаад явахад бол таны гаргасан санал дээр үнэхээр одоо энэ тогтолцоог хийж чадвал эмийн чанарт өөрчлөлт гарахаар байна гэж үзэж байгаа бол энэ хуульдаа бас нэмэлт, өөрчлөлт оруулаад явахад одоо болохгүй юм байхгүй ээ.

Тодорхой саналуудаа бас яг ийм одоо харилцааг оруулж өгмөөр байна гэсэн ийм одоо санал одоогоор бол ирээгүй. Бид нар бол яамдуудаас санал авсан ЭМЯ-наас хуулийн ажлын хэсэгт бас төлөөлөл оруулсан. Тэгээд одоо бас оруулж ирсэн гаргасан саналуудыг бол аль болохоор бид нар дийлэнх олонхыг нь хуулийн төсөлдөө тусгаад явж байгаа гэдгээ бас хэлье.

Ажлын хэсгийнхэн бас нэмж тайлбарлах байх.

Г.Занданшатар: Ажлын хэсгээ танилцуулах уу? Ажлын хэсгийн гишүүдийг танилцуулна аа.

Ажлын хэсгийн гишүүн Зоригтбаатарын Энхболд байна уу? Сангийн яамны Хууль, эрх зүйн газрын дарга, Сангийн яамны Худалдан авах ажиллагааны бодлогын хэлтсийн дарга Ганболдын Гийхнаран, Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын дарга Цэдэнбалын Батзул, Барилга, хот байгуулалтын яамны Барилга, барилгын материалын үйлдвэрлэлийн Бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Доржпаламын Гантулга.

Одоо Содномыг Чинзориг гишүүн тодруулж асууя.

С.Чинзориг: Яах вэ бид эмийн тухайн хуулийг оруулах гээд ажиллаж байна. Тэгээд тэр хуулийг боловсруулах дээр бид нар энэ нөгөө Худалдан авах ажиллагааны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг давхар яриад бас яваад байгаа юм. Нэгэнт одоо энэ Худалдан авах ажиллагааны тухай хуульд өөрчлөлт оруулж байгаа асуудал яригдаж байгаа учраас миний яриад байгаа тэр 2 асуудлыг хэлэлцүүлгийн шатад анхаар гээд чиглэл өгчихвөл сайн байна. Нэг дэх асуудал нь тэр эмийн чанартай холбоотой асуудал. Зөвхөн одоо эм эмийн худалдан авалт дээр бол чанарыг гол одоо шалгуур болгох гэж байгаатай холбоотой нэг зохицуулалт орох хэрэгтэй байна.

Хоёрдугаарт тэр НҮБ-ын системийн байгууллагуудын худалдан авах системийг ашиглаж болно гэдгийг бас оруулж өгмөөр байгаа юм. Тэгэх юм бол бид нар нөгөө тендер гэхгүйгээр тэдний худалдан авах системийг ашиглавал шууд одоо ийм тариагаа худалдан авах асуудал байгаа юм.

Тийм учраас тэр НҮБ-ын системийн байгууллагуудын худалдан авах ажиллагааны системийг ашиглаж болно. Ийм нөхцөлд тендер гэхгүй шууд одоо худалдан авах эрхийг нь одоо нээж өгсөн асуудал оруулах зайлиггүй шаардлагатай байна. Тэгээд энэ чиглэлээр чиглэл өгчихвөл одоо их сайн байна.

Л.Мөнхбаатар: Ажлын хэсэг хариулъя. 82 дугаар микрофон өгье.

Ц.Батзул: Чинзориг гишүүний асуултад хариулъя. Хуулийн төслийн 36.1.2 дээр хүн амын эрүүл мэндийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой зарим онцгой эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, яаралтай дархлаажуулалтад шаардлагатай вакциныг үйлдвэрлэгчээс эсхүл олон улсын байгууллагаас шууд болон дамжуулан худалдан авах бол гэрээ шууд байгуулж болно гээд заачихсан

зохицуулалт байгаа. Тэгэхээр гишүүний асуусан одоо харилцаа бол одоо хуульд бүрэн тусчихсан явж байгаа. Эмийн чанартай болон энэ хямд үнийн асуудлаар нэмж хариулахад бол Монгол Улсад бол жилдээ нэг 650 орчим тэрбум төгрөгийн эм импортлогдож борлуулагдаж байгаа юм. Үүнээс бол 224 тэрбум төгрөг орчим буюу 35 хувийг нь төр худалдаж авч байгаа. Тэгэхээр 65 хувийг нь бол иргэдээс шууд нөгөө хувийн хэвшлийнхэн худалдаж авч байгаа. Тэгээд Монгол Улсад одоо олон улсын нэршилээр бол 1321 нэр төрлийн эм тэгээд 481 төрлийн төрлийн.

Л.Мөнхбаатар: Гүйцээж хариулах уу? Гүйцээгээд хариулчихъя.

Ц.Батзул: Эм дээр бол тавигдаж байгаа шалгуур стандартыг нь хангасан эмүүд дотроосоо бага үнэ санал болгож байгааг нь авч байгаа. Тэгэхээс шууд бага үнийг нь шууд санал болгосныг нь авдаг ийм зохицуулалт бол байхгүй ээ. Нөгөө талаараа Монгол Улсад нийтдээ 44 эм үйлдвэрлэгч байна. 444 эм ханган нийлүүлэгч Монгол улсын үйлдвэрлэсэн 173 нэр төрлийн 851 төрлийн эм худалдаанд байгаа юм. Тэгээд энэ үйлдвэрлэж байгаа эм болон хилээр орж ирж байгаа эм дээр тавигддаг биш ээ. Хаанаас орж ирж байгааг нь харах юм бол өнгөрсөн 2022 онд бол нийт 58 улсаас 143 сая долларын эмийг бол импортолсон. Тэгээд энэ орж ирж байгаа эм дээрээ тавигдах болон үйлдвэрлэж байгаа эм дээр тавигдах стандарт шаардлагуудаа өсгөх юм бол тэр дотроос нь бол санал болгосон шаардлага хангасан эмүүд дотроосоо бага үнэтэйг нь л авах юм.

Тэгэхээс биш энэ нөгөө үйлдвэрлэж байгаа эм болон орж ирж байгаа эмүүд дотроо стандартыг нь өсгөхгүй бол чанар муутай эм дотроосоо өндөр үнэтэйг нь авдаг ийм л тогтолцоо руу явах гээд байгаа юм л гэж хэлээд байгаа юм. Баярлалаа.

Л.Мөнхбаатар: Тодруулах уу? Чинзориг гишүүн тодруулж асууя.

С.Чинзориг: Яах вэ бид нар тэр бүртгэлтэй холбоотой асуудлыг бол жаахан цэгцэлж болно. Гэхдээ тэрийг чинь бас бүртгэж болохгүй бас асуудлууд байдаг юм. Тэгэхээр тэр бүртгэлтэй бүртгэгдсэн дотроосоо чанар үнэ багатайг нь ав гэдэг ийм одоо асуудал байж болохгүй байгаа юм аа. Тийм учраас дарга энийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлдэхдээ бас энэ чинь эмийн чанартай холбогдуулан худалдан авахтай холбоотой асуудлыг эргэж нэг хар гэсэн чиглэл өгөөд, 2 дахь асуудал нь тэр зөвхөн вакцин гэж оруулчихаад байгаа юм аа. Тэр НҮБ-ын системийн худалдан авах системийг ашиглахдаа зөвхөн вакцин дээр ашиглаж болно гээд байгаа юм. Тэнд чинь бүх төрлийн эм тариаг НҮБ-ын системийн байгууллагууд чинь шууд өөрсдөө энэ олон улсын чанартай үйлдвэрээс нөгөө шууд худалдан авалт хийгээд байгаа юм. Тэгээд тэр эрхийг нь л нээгээд өгчих хэрэгтэй. Зөвхөн вакцин биш. Тийм учраас бол энэ чанартай холбоотой асуудал тэр НҮБ-ын системийн байгууллагуудын худалдан авах системийг зөвхөн вакцин гэхгүйгээр бүх одоо эм тариан дээр одоо энийг шууд худалдан авалт хийж болно гэдгийг нь нээгээд өгчихвөл энэ маш том эргэлт болох юм.

Л.Мөнхбаатар: Асуултад хариулсны дараа чиглэл өгье. 84 дүгээр микрофон өгье. Ажлын хэсэг хариулъя. Нэр албан тушаалаа хэлээд гишүүний асуултад хариулаарай.

З.Энхболд: Чинзориг гишүүний асуултад хариулъя. Сангийн яамны Хууль эрх зүйн газрын дарга Энхболд.

Хуулийн төслийн 36.1.2 дээр хүн амын эрүүл мэндийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой зарим онцгой эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, яаралтай дархлаажуулалтад шаардагдах вакцин

гээд эм болон эмнэлгийн хэрэгслийг ингээд оруулчихсан байгаа. Хуулийн төсөл дээрээ.

Одоо шууд нэмэлт мэдээлэл хэлэхэд 2011 он байна уу, 2013 онд тендерийн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр эмийг бас чанартай эм худалдаж авах шаардлагатай байна гэж үзээд хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан. Үүн дээр бол чанар болон онооны үнэлгээний хосолмол аргаар үнэлдэг ийм зохицуулалтуудыг оруулсан байгаа. Энэ зохицуулалт одоо мөрдөгдөөд явж байгаа. Үүнтэй холбогдох журам заавар дээр нь мөн.

Л.Мөнхбаатар: Содномын Чинзориг гишүүний саяын ярьсан асуудлаар гүйцээн боловсруулах чиглэл өгч байна. Эцсийн хэлэлцүүлэг дээр одоо оруулж ирэхдээ энэ асуудлыг анхаарч оруулж ирнэ шүү. Байнгын хороо ажлын, хэсэгт чиглэл өгч байна.

Зочин танилцуулъя. Улсын Их Хурлын гишүүн Анужингийн урилгаар ШШГЕГ-ын хорих 405 дугаар ангийн албан хаагчдын төлөөлөл Төрийн ордон, Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаатай танилцаж байна. Та бүгдэд ажлын амжилт сайн сайхан бүхнийг хүсэн ерөөе.

Одоо Хууль зүйн байнгын хорооны дарга Баттөмөрийн Энхбаяр асуултаа асууя.

Б.Энхбаяр: Эхлээд би нэг ерөнхий асуулт асууя. Өнгөрсөн онд энэ Тендерийн хуулийн өөрчлөлт орж ирж байхад би удаа дараа ярьж байсан. Энэ одоо 60 их наядын дүн бүхий нөгөө томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийг тендергүйгээр шууд хэлцэл байгуулах байдлаар шийдье ээ гээд орж ирж байсан. Тэгээд буцааж байсан л даа. Өөрчилж байсан. Тэгэхээр энэ асуудал одоо энэ шинэчилсэн найруулга дээр ямар байдлаар яригдаж байгаа вэ ямар нэг заалт байна уу? Одоо жишээлбэл 5 дугаар цахилгаан станцыг барья гэхэд одоо тендергүй хийх ч юм уу

томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийг яриад байгаа шүү. Энэ дээр ямар заалт байна вэ гэсэн эхний асуулт байгаа юм.

Хоёр дахь асуулт нь төвлөрлийг сааруулах бодлогын хүрээнд орон нутгийн одоо төсвийн байгууллагын зарласан тендерт орон нутгийн хуулийн этгээд ААН-д бол давуу эрх олгоно гэдэг ийм зарчим Байнгын хороон дээр яригдсан юм байна.

Тэгэхээр энийгээ яаж хийж байгаа вэ төсөл дээр? Орон нутгийн компани л байвал өндөр үнэтэй ч байсан ялна гэж хийж байна уу? Юугаар нь одоо давуу байдал олгох тухай хийж байгаа вэ? Тэгэхээр одоо мэдээж ойлгож байна л даа. Хотоос очсон нөгөө барилгын компаниуд эзэн ч олддоггүй юу нь ч олддоггүй. Тэнд нэг дутуу юм бариад л зовлон болоод байдгийг бол би ойлгож байгаа юм. Тэгэхээр одоо энэ заалт болохоор нөгөөдөх хөл чинь бүх аймгуудад 21 аймагт одоо охин компаниудаа байгуулаад л явахаар чинь орон нутгийн компани л болчихно шүү дээ.

Бид нар бол бэлчээр өвөлжсөөн дээр бол тэгж л харагдаад байдаг юм байна лээ шүү дээ. Бэлчээр дээр нөгөө тухайн орон нутгийнхаа иргэдэд бэлчээр эзэмшил ашиглалттай холбоотой бас асуудал ярингуут чинь нөгөө энэ алдарт уяач нар чинь хөдөө хүүхэд, хүү, хүргэн бэрүүдээ бүгдийг нь харьяаллыг нь шилжүүлээд л хамт эсвэл хүнтэй суулгаад л тухайн аймаг, сумын иргэн болгочихдог юм байна лээ шүү дээ. Тэгэхээр одоо энэ тендерийн хууль явахаар нөгөө том компаниуд чинь одоо бүгд 21 аймагт бүгдэд нь охин компаниа байгуулаад л явчих байх болов уу яадаг бол? Тэгээд л давуу байдал явж байна гээд л барилгын компаниуд авах болов уу? Энийг ер нь яаж бодсон юм бол оо гэсэн ийм 2 дахь асуулт байгаа юм.

Гуравдугаарт Монгол Улсыг гадаад улсад сурталчлах Засгийн газрын үйл ажиллагаан дээр бол тендерийн

үйлчлэл хамаарахгүй ээ гэж байна. Энийг бол би ойлгож байна. Том том одоо үзэсгэлэн гадаад улсад сурталчлах ийм арга хэмжээн дээр бол энэ мэдээж боломжгүй.

Энэнтэй хамт нөгөө нэг юу яадаг юм одоо энэ янз бүрийн үл хөдлөх хөрөнгө объектууд бас манай дипломат төлөөлөгчийн газар консулын газар худалдаж авдаг байх. Энд бол хамаардаггүй юм байгаа биз дээ тэ? Тендерийн хууль бол хамаарахгүй шууд авдаг байлгүй дээ. Энэнтэй хамт зүгээр арилжааны компаниуд ийм бизнес одоо юман дээр энэ хамаарахгүй биз дээ гэсэн ийм санаа байгаа юм. Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсын Засгийн газрын одоо бодлогыг бүтээгдэхүүнээ сурталчлах гэж байна гээд манай нэг компани Засгийн газрын нэрээр тэнд үл хөдлөх хөрөнгө аваад дэлгүүр нээгээд бараагаа зараад ингээд одоо юу явах зүгээр би бол зүгээр сайн уншаагүй учраас зүгээр асууж байгаа шүү. Ийм одоо уут муут бол байхгүй биз дээ гэж. Одоо хуулийн хүн болохоор чинь дандаа л одоо хартай сэртэй юм асуудаг юм шүү. Уучлаарай.

Л.Мөнхбаатар: Энхбаяр гишүүний асуултад ажлын хэсэг хариулъя. Ажлын хэсгийн 82 дугаар микрофоныг өгье.

Ц.Батзул: Энхбаяр гишүүний асуултад хариулъя. Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар Батзул.

Нэгдүгээр асуултын хүрээнд бол хуулийн төсөлд өнгөрсөн хавар 2022 оны хавар шинэ сэргэлтийн бодлогын хүрээнд нийт эдийн засгийг тэлэх томоохон төслүүдийг нь бол хэлэлцээ хийж гэрээ шууд байгуулах аргаар зохион байгуулдаг нэмэлт, өөрчлөлтийг хуульдаа оруулахаар санаачилсан болж Их Хурлын гишүүдийн болон Их Хурлаас шаардлагагүй гэж үзсэн учраас хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт бол дэмжигдээгүй явсан байгаа. Энэ агуулгынхаа хүрээнд мөн шинэчилсэн

найруулгын төсөлдөө бол яг ийм зохицуулалтуудыг бол оруулаагүй. Таны хэлсэн одоо томоохон станц байна уу, жижиг станц байна уу хамаа байхгүй бүгд нээлттэй тендер шалгаруулалтын аргаар явахаар хуулийн төсөлд бол тусгасан байгаа.

Бүгд ил тод зарлаад явна. Одоо мөн түүнчлэн гэрээ шууд байгуулах аргыг маань бол бүүр илүү ил тод нээлттэй болгоод хэрэглэх нөхцөлүүдийг нь хумьсан. Тэгээд мөн хуулийн үйлчлэх хүрээг нь бол өргөтгөсөн байгаа. Төвлөрлийг сааруулах хүрээнд тэр орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа. ААН-үүд дээр бид нар нэг шаардлага тавьж байгаа нь сүүлийн 2-оос доошгүй жилийн хугацаанд тухайн орон нутагт тогтмол үйл ажиллагаа явуулаад тэгэхдээ зүгээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа биш ажлын байр бий болгосон шаардлага тавьж байгаа юм. Ингэсэн тохиолдолд бусад компаниудаас нэмэлт 5 хувийн давуу эрхтэй оролцохоор ярьж байгаа. Тэгэхээс биш тухайн орон нутгийнхаа үйл ажиллагаа явуулдаг гэдэг агуулгаараа шууд гэрээ байгуулаад ялдаг ийм зохицуулалт бол байхгүй ээ.

Дараачийн зохицуулалт болохоор энэ Монгол Улсаас гадаад улсад сурталчлахтай холбоотой зөвхөн гадаад улсаас худалдаж авах гэж байгаа бараан дээр энэ бол хамаарахгүй. Монгол Улсаасаа худалдаж авчхаад авч явж байгаа бараан дээр бол тендерийн шалгаруулалт бол нээлттэй тендер шалгаруулалтын журмаар явна. Дипломат консулын газар дээр бол тухайн консул болон дипломат элчин сайдын одоо өөрийн хэрэгцээний бараа, ажил, үйлчилгээнд бол энэ үйлчлэхгүй гэдэг заалтыг нь 3.3.5 дээр оруулсан байгаа.

Таны хэлсэн хувийн хэвшил нь болохоор энэ хуулийн заасан захиалагчид хамаарахгүй учраас энэ хууль үйлчлэхгүй. Тэгэхээр энэ заалтын дагуу хувийн

компаниуд Монгол Улсын Засгийн газрын нэрийн өмнөөс нь үйл ажиллагаа явуулна гэдэг зохицуулалт бол байхгүй ээ.

Хариулж дууслаа.

Л.Мөнхбаатар: Тодруулж асууя. Энхбаяр гишүүн тодруулж асууя.

Тэгэхээр хуулийн төслийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.3-т Улсын Их Хурлын баталсан хөгжлийн төслийн жагсаалтад багтсан улсын эдийн засгийн хөгжилд томоохон хувь нэмэр болохуйц тэргүүлэх чиглэлийн хөгжлийн төслийн ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх этгээдийн чадавх туршилагыг харгалзан гүйцэтгэгчтэй гэрээ шууд байгуулах шаардлагатай гэж үзвэл шууд байгуулна гэж байгаа юм. Тэгээд энэ заалт чинь ороод ирчихсэн байгаа байхгүй юу. Энэ байхгүй юм уу хасагдсан юм уу яг биз. Би энэ төслөөс уншаад байна шүү. Үгүй ээ үгүй өмнө нь нөгөө хаслаа гээд өмнөх төсөл дээр бас залилчихсан байхгүй юу. Хаслаа гэж хэлэнгүүтээ төсвийн хуулийн өөр хууль дагалдуулсан юман дээр дахиж оруулж ирээд 2 дахиа баригдсан байхгүй юу. 2 удаа хуулийн хулгай хийх гэж байхад нь барьсан байхгүй юу. Би тийм учраас одоо бүүр хартай сэртэй болчихоод байна шүү дээ энэ чинь одоо хэцүү болчихоод байна шүү дээ яг уу гэсэн яг л гэж байна.

Одоо Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Хишгээгийн Нямбаатар асуултаа асууя.

Х.Нямбаатар: Баярлалаа. Би Их Хурлын дэд даргыг энэ дээр бас анхны хэлэлцүүлэг дууссаны дараа нэг чиглэл өгөөсэй гэж бодож байгаа. Энэ юу вэ гэхээр 2022 оны 12 дугаар сард Шүүх шинжилгээний байгууллагын тухай хуулийг Улсын Их Хурал баталсан. Тэгэхээр шүүх шинжилгээний байгууллага бол эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа, иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагаа, захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд шинжлэх

ухааны нарийн мэдлэг шаардсан зүйл дээр дүгнэлт гаргадаг, хэргийн үнэн зөвийг олдог, үйлдэгдсэн гэмт хэргийг үнэн зөвөөр шийдвэрлэхэд ач холбогдол бүхий эд мөрийн баримтуудыг харьцуулан шинжилж, дээжид дүгнэлт гаргадаг. Ийм одоо шинжилгээний байгууллага. Тэгээд энэ байгууллага жилдээ нэг 400 гаран сая төгрөгийн химийн урвалж бодис авдаг юм.

Тэгээд одоогийн энэ та бүгдийн батлуулах гэж байгаа төслөөр бол энэ байгууллага гарцаа байхгүй нээлттэй тендер сонгон шалгаруулалтаар энэ химийн урвалж бодис авахаар болчихоод байгаа юм.

Тэгэхээр бид нар өнгөрсөн жилүүдэд энэ химийн урвалж бодис үндсэндээ тасалчихсан одоо хүн амины хэрэг үйлдэгдсэн тохиолдолд хэргийн газрын үзлэг дээрээс ул мөр бэхжүүлэх ДНК-ийн шинжилгээг харьцуулсан шинжилгээ хийх, хүний цусанд мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис байгаа эсэхийг ингээд тогтоох ийм нарийн мэргэжлийн шинжилгээ хийхэд шаардлагатай химийн урвалж бодисуудыг маш бага хэмжээгээр авдаг.

Өөрөөр хэлбэл би нийлбэр дүнгээр нь хэлж байгаа юм 450 гэдэг нь. Энэ маш олон төрлийн бодисууд хуваагдаж байгаа. Тэгээд ерөөсөө харьцуулсан аргаар шууд нээлттэй тендер сонгон шалгаруулалтын аргаар тендер зарлаад ААН-үүд энд оролцохоо больчихоод байгаа юм. Зарим төрлийн энэ төрөлтэй төсөөтэй төрлийн үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагууд жилд шаардлагатай гэж үзвэл өөрийнхөө оруулж ирж байгаа бодист нь хавсарга байдлаар авчраад одоо манайд тухайн зах зээлийнх нь үнээр нийлүүлдэг ийм жишгээр явж ирсэн юм аа.

Тэгэхээр энийг одоо яаж хэдүүлээ шийдэх вэ? Эс үгүй бол одоо яг энэ харьцуулсан аргаар шууд тендерийн

аргаар явбал энэ ерөөсөө ААН оролцохгүй. Тэгээд бид нар хэрэг төвгөө илрүүлж чадахгүй. Цаана нь хүний эрх, амь нас, эрүүл мэнд, бусад зүйл энэ ингээд сэргээгдэхгүй ингээд хохирох ийм тал үүсэж байна аа. Энэ дээр ажлын хэсэг нэг хариулаач.

Тэгээд одоо үнэхээр энэ дээр эргэж харъя гэвэл хуралдаан даргалагч нэг чиглэл өгмөөр байна.

Л.Мөнхбаатар: Нямбаатар сайдын асуултад хариулъя.

Ажлын хэсгийн 82 дугаар микрофоныг өгье. Асуултад хариулсны дараа чиглэл өгнө өө.

Нямбаатар гишүүний асуултад хариулъя аа.

Ц.Батзул: Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар, Батзул. Өмнө Шүүхийн шинжилгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл дээр бас энэ асуудлыг яриад Сангийн яам болон Шүүх шинжилгээний хүрээлэнтэй уулзаад ер нь бол энэ заавал гэрээ шууд байгуулах аргаар биш бид нар ерөнхий гэрээ байгуулаад явах боломжтой юм байна гээд санхүү болон хөрөнгө оруулалт хариуцсан албаны хүмүүстэй нь уулзаж ярилцсан.

Тэгээд Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл дээр бол энэ одоо Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 34.1.12 дугаар заалт бол байгаагүй. Тэгээд худалдааны явцад энэ нэмж орж ирсэн. Энийг нь харгалзаж үзээд бас хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулга дээр бол 36.1.1-ээр оюуны өмчийн эрхийг хамгаалах шаардлагаар нь бараа, ажил үйлчилгээ үйлдвэрлэгч, оюуны өмчийн эрх эзэмшигч эс үгүй бол түүний лицензийн гэрээний дагуу ашиглах эрх авсан албан ёсны I этгээд гүйцэтгэх боломжтой бол

нэг эх үүсвэртэй худалдан авах ёстой буюу шууд гэрээ байгуулах замаар нь худалдан авах эрх нь байгаа.

Нөгөө талдаа энэ урвалжийг оруулж ирдэг. Энэ хэрэгслийг нь оруулж ирдэг компаниуд нь болохоор нөгөө зах зээл нь бага учраас тухайлан оруулж ирдэггүй.

Тэгэхээр бид нар хуулийн төсөл дээрээ бол энэ гэрээг нь 3 хүртэл жилийн хугацаагаар нь байгуулах боломжтой гээд бас заасан байгаа.

Л.Мөнхбаатар: Тодруулах юм уу? 36.1.2 хөндөгдчихсөн байгаа тийм ээ.

Нямбаатар гишүүн асуултаа тодруулж асууя.

Х.Нямбаатар: Үгүй ээ хэдүүлээ энэ нөгөө нэг амьдрал баян учраас энд чи зөвхөн энэ чуулганы танхимыг биднийг нэг аргацаагаад өнгөрөх тухай асуудал ярьж болохгүй л дээ. Чи ерөнхий гэрээ байгуулахын тулд эхлээд эхлэх харилцаа үүсгэх ёстой биз дээ. Харилцаа үүсгэхийн тулд заавал наадах чинь нээлттэй тендер шалгаруулалт хийгдэнэ шүү дээ. Тэгээд тэрнээс хойш 3 жил байна уу, үгүй юу гэдэг асуудал яригдана шүү дээ.

Хоёрдугаарт чи жижигхэн 1 килограмм хүрэхгүй урвалж бодис авахад Монгол Улсад ердөө жилдээ 1 килограмм хэрэглэдэг урвалж бодис дээр ямар юмных нь албан ёсны дистрибьютерийн эрх, хэн өгөх юм?

Хоёрдугаарт чи зохиогчийн эрх гээд ХБНГУ-ын химийн том үйлдвэр манайд зохиогчийн эрхээр танайтай шууд гэрээ хийх гэсэн юм. Танайх ийм ийм бичиг баримт бүрдүүлээд өгөөч гэхээр нэг килограмм бодис нийлүүлэхийн төлөө манайд ийм үйлдэл хийх үү? Чи зүгээр энгийн үгээр бод доо. Чи амьдрал баян цаана чинь энэ шүүх шинжилгээний байгууллагууд өчнөөн өдөр тутамдаа

хэргийн газрын үзлэг дээр явдаг, харьцуулсан шинжилгээнүүд хийдэг.

Л.Мөнхбаатар: Ер нь юу яая чиглэл өгчихье, ойлголоо.

Шүүх шинжилгээний тухай хууль шинэчлэгдэн батлагдаж одоо хэрэгжиж байгаа. Энэ хуулийг одоо батлахтай холбоотойгоор Улсын Их Хурлын гишүүд Хууль зүйн байнгын хорооныхон Шүүх шинжилгээний үндэсний хүрээлэн дээр очиж ажилласан. Энэ энэ ажиллах үед бол мөн одоо гол яригдсан зүйл бол энэ урвалжийг одоо худалдан авах ажиллагаатай холбоотой нэлээн гомдол саналууд байгаа. Иргэд бас нэлээн гомдолтой байдаг.

Яагаад гэвэл энэ урвалж бодис одоо хүрэлцээгүй буюу энэ тендер зарлаад тэнд нь компаниуд ордоггүйгээс болоод урвалж бодис тасраад тэгээд шинжилгээний одоо дүнгүүд хүлээгдэж байгаа ийм одоо тохиолдлууд их байгаа юм байна лээ. Ер нь бол ингээд нийтдээ 1 жилд нэг 400 орчим сая төгрөгийн урвалж бодис авдаг. Гэхдээ энэ нь бол олон төрлийнх шүү дээ. Хар тамхи, мансууруулах бодис, одоо ДНК гээд ингээд олон төрлийнх байдаг. Ийм учраас эдгээрт нь бол нь тендер зохион байгуулаад явуулахад бол их хүндрэлтэй байгаа нь бол харагдсан.

Тийм учраас энэ асуудлыг бол нь тухайлан одоо энэ төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгынхаа төсөл дээр одоо та бүхэн гүйцээн боловсруулж тусгаж оруулж ирэх нь зүйтэй.

Томьёоллыг бол ажлын хэсэг боловсруулах нь зөв. Шинэчилсэн найруулга учраас уг асуудлаар бол одоо хөндөгдсөн заалтууд болоод шинээр оруулах боломж чинь хууль зүйн техникийн хувьд бол байгаа.

Ийм учраас тэр 34.12, 36.1.1 дээрээ юм уу аль эсвэл шинээр томъёолоод одоо ийм хууль зүйн хувьд ийм гарц гаргах нь зүйтэй. Энэ чиглэлийг ажлын хэсэг болон Байнгын хороонд өгч байна аа.

Одоо Цагаанхүүгийн Идэрбат гишүүн асуултаа асууя.

Ц.Идэрбат: Та бүхэнд энэ өдрийн мэнд хүргэе ээ.

Энэ худалдан авалттай холбоотой асуудлаар гишүүд бол бас салбар салбарт тулгамддаг асуудлуудынхаа талаар ярьж байна. Миний хувьд бол бас яг энэ зохих хуулиар зохицуулагдаж байгаа энэ худалдан авалтын үйл ажиллагаа анхан шат дээр ямар хүндрэлүүд гардаг юм гэдэг талаар энэ шинэ хуулийн одоо найруулга дээр ямар зүйл заалт орсон юм бэ гэдэг талаар бас нэг 4 асуулт байгаа.

Нэгдүгээрт энэ шууд гэрээг Засгийн газрын тогтоолоор баталдаг гэж ингэж ярьж байгаа. Ер нь бол би түрүүнд хэлэлцэх эсэхийг шийдэж байх үед энэ шууд гэрээгээр орон нутагт хийгдэх ажлын босгыг өндөрсгөх нэмэгдүүлэх энэ тал дээр ямар ажил байгаа вэ гэдэг тал дээр би асуусан. Ялангуяа одоо орон нутгийн хөгжлийн сан гэж энэ 330 сумд очиж байгаа. Энэ төсвийн хөрөнгө бол ихэнх нь одоо орон нутагт хийх боломжтой ажлуудад хуваарилагддаг. Хуулийн зохицуулалтаар 20 сая гэдэг нэг ийм босго тавьчихсанаас болоод тусгай зөвшөөрөлтэй ААН хийх хэрэг гардаг. Тэр 20, 30 сая төгрөгийн 25 сая, 30 сая төгрөгийн ажлыг хийж байгаа. Тусгай зөвшөөрөлтэй компани гэж А4-ийн цааснаас өөр юм байхгүй. Хүн хүч байхгүй. Хөрөнгө мөнгө байхгүй, техник байхгүй тийм л хүмүүс нутгийн хүмүүсийг нэг удирдаад хийлгэж байгаа.

Тэгэхээр миний хувьд бол орон нутгийн хүмүүс өөрсдөө одоо заавал тусгай зөвшөөрөл шаардахгүйгээр хийх

ажлууд байна. Одоо надад олон хүмүүс санал хэлж байна. Хэнтий аймгийн Батиширээт сумын Алтанхуяг гэдэг хүн сургуулиудын ширээ сандлыг би хийчихмээр байна гэсэн ийм зүйл ярь. Өвөл би тойргоор явж байхад Батноров сум дээр 25 сая төгрөгөөр нэг тусгай зөвшөөрөлтэй компани ирээд малын ванн хийсэн. Мал угаах ванн. Өнөөдөр тэр нь гоождоод байж байгаа. Бид нар өөрсдөө хийчихвэл тэр байтугай гоё юм хийчихмээр байна гээд. Ингээд худалдан авалтын энийг босгохоос болоод нэг ийм асуудлууд гараад байгаа юм, нэгдүгээрт. Энэ дээр ямар зохицуулалт байгаа вэ?

Хоёрдугаарт, хариуцлагын асуудал. Аймаг, сумын Засаг дарга нар таныг хар жагсаалтад оруулна шүү л гэж яриад байгаа болохоос биш жагсаалтад ордоггүй юм байна лээ шүү. Энийг орох орохгүйг хэн нэгэн хүний үзэмжээр шийдээд байна уу. Хуулиар яг тийм тодорхой зохицуулалтууд байна уу? Хэрвээ байхгүй бол энэ хууль дээр ямар юм орж ирж байгаа вэ? Ардаа хамгаалалттай байдаг юм уу, яадаг юм. Хар жагсаалтад орно гэдгээс огт айхгүй явдаг шүү дээ тэд нар чинь. Чанаргүй юм хийдэг, хаяад явчихдаг, хүмүүсийн цалин мөнгийг өгдөггүй энэ бол хар жагсаалт гэдэг хариуцлагын тогтолцоо байхгүйгээс болж байна.

Хэнтий аймгийн чуулгыг бариад бантагнуулсан компани 10 жилийн дараа дахиад цэцэрлэг барина гээд л ирж байгаа шүү дээ. Хар жагсаалт ямар зохицуулалт байгаа юм бэ? Надад бүүр нэг тодорхой хариулж өгөөч гэж хэлэх гээд байгаа юм.

Дараагийн нэг асуудал нь бол энэ цахим дэлгүүртэй холбоотой асуудлуудыг худалдан авалтын газраас бас гаргаж ирсэн. Надтай чуулганы завсарлагаанаар ЕБС-ийнхантай уулзахад тухайн захирлуудын зүгээс тэр дотор нь хэдхэн юм байгаа юм. Шаардлага хангахгүй тэрийг нь авах гэхээр. Тэгэхээр үнэтэй. Тэрнээс авахгүй л бол өөр юмаар тендер

зарлаж болохгүй гэсэн нэг ийм зүйл байна аа. Гэтэл сургуулийн хэрэгцээ шал өөр юмнууд байгаад байдаг.

Тэгэхээр энэ ер нь ямар учиртай юм ямар байгаа юм бэ? Одоо энэ дээр тэр гажуудал юм байгаа бол хэрвээ зассан уу?

Хамгийн дараагийн асуулт нь нэг гол юм бол энэ орон нутагт энэ хүнсний ногоо мах, ялангуяа энэ боловсролын байгууллагуудаас худалдаж авдаг энэ процессыг нэг жосоохон хөнгөхөн болгоод өгчих юм бол орон нутгийн малчин орон нутгийн ногоочид эд нар тийшээ нийлүүлэх бололцоо байгаад байгаа юм аа. Тэгээд энэ дээр ингээд нэг маш том худалдан авалттайгаа дүйцүүлээд энийгээ ингээд айхтар нарийн хуулийн зохицуулалтууд хийчихсэн.

Тэгэхээр махыг заавал ААН-ээс авахын тулд тэр малчны мах бол хэчнээн юм дамжиж очиж байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр эрүүл мэндийн шаардлага хангасан ийм зүйлийг одоо шууд авах бололцоо байна уу? Ногоо бас мөн ялгаагүй. Чадахгүй болоод тэгээд орон нутагт төсвийн худалдан авалтууд Барс захаас ногоо хийгддэг юм шүү дээ. Хавар тийшээгээ уул нь энийг жосоохон зохицуулаад өгчих юм бол орон нутгаасаа ногоогоо худалдаад аваад байвал хэн хэндээ хаана хаанаа энэ хүнсний хувьсгалтай нэлээн.

Л.Мөнхбаатар: Зочин танилцуулъя. Улсын Их Хурлын гишүүн Ням-Осорын Учралын урилгаар Нийслэлийн ерөнхий боловсролын I дүгээр сургуулийн 12-ын Е ангийн багш сурагчид, Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаа, Төрийн ордонтой танилцаж байна аа. Та бүгдэд сурлагын өндөр амжилтыг хүсэн ерөөе.

Асуултад хариулъя 82 дугаар микрофон Батзул дарга хариулъя.

Ц.Батзул: Идэрбат гишүүний асуултад хариулъя.

Өмнө хэлэлцэх эсэх асуудлыг Их Хурал дээр хэлэлцэж явахад Идэрбат гишүүн бас энэ өмнөх нэг асуултаа асууж байсан. Тэгээд бид нар одоо бол Засгийн газрын тогтоолоор бол шууд худалдан авалтын босгыг нь бол тогтоодог зохицуулалт бол хэвийн хэмжээгээр л аваад явж байгаа. Энэ дээр бас тооцоо хийгээд үзэхэд бол орон нутагт зарлагдаж байгаа нийт 7000 тендер шалгаруулалт энэ босго өссөнөөрөө алга болох юм байна лээ.

Тэгэхээр үндсэндээ сумд бол ямар ч тендер шалгаруулалтгүй бүгд шууд худалдан авалтаар явдаг. Бас ийм эрсдэл байгаа юм байна лээ. Тэгээд Засгийн газар бол тухайн үеийнхээ худалдан авалтын чадвар одоо нөгөө мөнгөний үнэ цэнээсээ хамаараад инфляц хэрэглээний үнийн индекс дээр үндэслэж байгаад босго үнийг уялдуулан тухай бүрд нь уян хатнаар нь шийдээд явах боломж нь бол байгаа. Хариуцлагын хүрээнд бол бид хар жагсаалтад бол шинэ зохицуулалт оруулж ирж байгаа нь одоо ААН-үүд хажуудаа 2, 3 компанитай явдаг. Тэгээд нэг нь хариуцлагад орохоор нөгөөдөхөд нь ямар ч тийм нөлөөлөл үзүүлдэггүй учраас энэ нь бол тэр ААН-үүдэд ерөөсөө өвдөлт өгөхгүй байгаа.

Тэгэхээр энийг нь бид нар хууль дээр нэмэлт, өөрчлөлт оруулаад эцсийн өмчлөгчтэй нь хамт оруулдаг. Эцсийн өмчлөгч нь түүний хамааралтай компаниуд нь хамтдаа орно гэсэн үг. Тэгэхээр аливаа этгээд бүх өөрийнхөө хуулийн этгээдээрээ ёс зүйтэй, оролцъё, хариуцлагатай оролцъё гэдэг ийм зохицуулалт орж байгаа. Одоо хууль тогтоомжийн дагуу бол хар жагсаалтад оруулах журмыг нь Засгийн газар баталж байгаа. Журамд заасны дагуу бол гэрээ байгуулсан захиалагчийн хүсэлтэд үндэслэн улсын байцаагч ажиллаад хар жагсаалтад оруулах хүсэлтийг гаргаж байгаа. Одоо бол 46 компани хар

жагсаалтад байгаа. Одоо энэ ажиллагаа тасралтгүй явагдаж байгаа.

3 дугаар асуултын хүрээнд бол ЕБС-ийн хүрээнд цахим дэлгүүрт байхгүй бол өөр эх үүсвэрээс авах боломж нь бол нээлттэй байгаа. Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 13.1 дээр биш ээ 14 дүгээр зүйл дээр нь бол цахим дэлгүүрт байгаа барааг л цахим дэлгүүрээс авна. Хэрвээ авах гэж байгаа бараа нь байхгүй бол өөр эх үүсвэрээс авах нь эрх нь бол бүх захиалагч нарт бол нээлттэй байгаа. Энэ дээр бол бас ойлголтын буруу зөв байгаа зүйл байх шиг байна. Хүнсний ногооны хувьд бол Боловсролын яам болон Боловсролын ерөнхий газар дээр үдийн цай хөтөлбөрийн хүрээнд хүнсний бүтээгдэхүүний худалдан авалтын асуудал дээр бас ажлын хэсэг ажиллаад шууд худалдан авах боломжтой. Эсвэл цахим дэлгүүрээс авах уу, тухайн орон нутгаас нь авах уу гэдэг дээр нь бас шийдэл гаргаад ажиллаж байгаа. Одоо хуулиар бол нийт худалдан авах босго нь 20 сая төгрөгөөс доош байх юм бол шууд худалдаж авч байгаа. Хуульд болон одоо мөрдөж байгаа болон хуулийн төсөл дээр иргэнээс худалдаж авахыг нь хориглосон ямар нэгэн зохицуулалт бол байхгүй ээ. Бас хариулт дууслаа. Баярлалаа.

Л.Мөнхбаатар: Тодруулах уу? Тодруулж асууя Идэрбат гишүүн.

Ц.Идэрбат: Орон нутагт анхан шатан дээр тэр худалдан авалт байхгүй болно гэдэг бүүр 100 хувь ч байхгүй болчихгүй байх. Гэхдээ дийлэнх нь байхгүй болно гэдэг нь бас үнэн. Гэхдээ одоо яг сумын Засаг даргын Тамгын газар дээр энэ худалдан авалтыг зохион байгуулах хүн олдохоо байсан шүү АЗ гэдэг сертификатыг авахын тулд шалгалтад ороод зориуд унадаг болчихсон шүү дээ. Мааш хэл үгтэй, мааш их хардлага сэрдлэгтэй, зунжин амраадаггүй, нөгөө орон тоо дутуу нөхдүүдийг чинь гол тамладаг юм энэ байхгүй юу. Тэгэхээр худалдан авалтыг бид нар үгүй ээ тэнд

байхгүй болбол байхгүй болно л биз дээ. Тэр орон нутгийнхаа хэнээрээ хийлгэх вэ гэдгээ тэд нар нь шийдээд бусад нь ашиг сонирхол явдаг бол хуулиараа л тэгээд л хариуцлагаа тооцогдоод л явна биз дээ. Энд одоо юуг нь тэгж одоо нэг их тэнд гайхаад байх юм байхгүй байх гэж би бодож байгаа юм. Хариуцлагын тогтолцоо та нар одоо явж байна гэж. Одоо явахгүй байгаа. Би аймгийн Засаг дарга байхдаа 3, 4 нөхрийг явуулаад нэгийг нь ч тооцоогүй шүү дээ.

Тэгэхээр одоо байгаагаасаа чангалаад өгөөч ээ л гэж байгаа юм болохоос биш одоо явж байгааг чинь мундаг гэж ердөө хэлэхгүй байгаа шүү дээ.

Л.Мөнхбаатар: Идэрбат гишүүний тодруулгад нэмж хариулъя. 82 дугаар микрофон Батзул дарга хариулъя.

Ц.Батзул: Хуулийн төсөл дээр бас энэ захиалагч байгуулчхаад гэрээнийхээ үүргийн хэрэгжилтэд нь хяналт тавих эрхийг нь бол хуулийн төслийн 48 дугаар зүйл дээр тодорхой заасан. Хэрвээ гүйцэтгэгч өөрөө одоо хар жагсаалтад орох нөхцөл байдалд эсвэл гэрээний үүргээ гэрээнд заасан гэрээ болон хуульд заасны дагуу биелүүлээгүй бол энэ талаар заавал хүсэлт гаргаад энэнийх нь дагуу заавал хянан шалгалт хийхээр хуулийн төсөлд бол тусгасан байгаа. Тэгэхээр одоогийн тогтолцоог бол илүү нотлох баримтад үндэслээд шийдвэр гаргах, одоо гаргахгүй байх, эс үйлдэхүй үйл гаргахгүй байхаар зохицуулсан байгаа. Тэгээд босго үнийн хувьд нь болохоор орон нутагт явж байгаа асуудал. Ер нь АЗ дээр ч гэсэн бид нар бол хугацаагүй болгоод эхэлсэн. Өнгөрсөн оноос эхлээд. Тэгэхээр 3 жил тутам шинэчилж авдаг байсан зохицуулалтыг бол эргэж харсан байгаа. Тэгээд орон нутгийн тэр худалдан авалтын босгыг өсгөснөөрөө энэ хуулийнхаа үндсэн зарчмаас нь ухарчхаж байгаа юм аа.

Л.Мөнхбаатар: Тодруулж асуух уу? Идэрбат гишүүн тодруулаад асууя. Нэг минут.

Ц.Идэрбат: Тэр нээлттэй байх ил тод байх эд нар гэсэн зарчмаас бол энийг босгыг өндөрлөснөөсөө ухрахгүй ээ. Энэ ил тод нээлттэй байх чинь бол тэр суманд аймагт бол нээлттэй хэвээрээ л явна шүү дээ. Хэнд өгчхөв гэдэг нь ч нээлттэй болно. Тэгэхээр энэ нөгөө зарчмаас бол би ухрахгүй зохицуулалт болно харин орон нутагт олон залуучууд ажилтай болно, олон залуучууд нэгдэж нягтарч юм хийнэ ээ л гэж. Тэр талаас нь бас би 1 жоохон гэгээлэг талаас нь хараач ээ гэж би та бүхнээс хэлэлцэх эсэхээс нь авхуулаад л хүсээд байгаа юм.

Хоёрт одоо миний энэ гарт нэг юу байна? Энэ барилга барьсан компани гүйцэтгэлээ авахын тулд 13 хүний гарын үсгийг цуглуулж авч байна. 13 нэр төрлийн энэ дотор одоо тэгээд хэрэгтэй ч юм уу, хэрэггүй ч юм уу дарга, мэргэжилтэн, газрын дарга тэгээд гарын үсэг болгон чинь хүнд суртал гарын үсэг болгон чинь цаг хугацаа магадгүй гарын үсэг болгон цаанаа мөнгө цаас өгөө авааны юм байгаа юм биш биз дээ?

Энэ дээр ер нь яг ямар зохицуулалт явдаг юм бэ?

Бизнес эрхлэгчдийн толгойтой үсийг нь босгодог гол бэрхшээл бас энэ юм байна лээ шүү дээ. Хийсэн юмныхаа юмыг авах.

Л.Мөнхбаатар: Ажлын хэсэг нэмж хариулъя. Хэддүгээр микрофон бэ? 84 дүгээр микрофон өгье. Албан тушаал нэрээ хэлээд асуултад хариулаарай.

3.Энхболд: Сангийн яамны Хууль эрх зүйн газрын дарга Энхболд байна аа. Идэрбат гишүүний асуултад хариулъя. Тэр орон нутагт тэр шууд худалдаж авах босгыг бол хуулийн төсөл дээр Засгийн газрын шийдвэрлэхээр байгаа. Тийм

учраас хэрэглээний үнийн индекс энэ тэрийг харгалзаж үзээд засгаар бол уян хатан тогтоох бололцоо байгаа. Санхүүжилтийн асуудал барилгын ажлын гүйцэтгэл дээр гарын үсэг зурах асуудал нь бол холбогдох Барилгын тухай хууль болон барилгын норм дүрмийн дагуу тухайн ажил дээр хяналт тавьж байгаа бүх улсууд бол гарын үсэг зурж байгаа байх аа. Сангийн яамнаас гүйцэтгэл гарч байгаа тохиолдолд бол ирүүлсэн материал бүрэн бүтэн бол 3 хоногийн дотор санхүүжилтийг шийдвэрлэж байгаа. Өмнө нь бол гүйцэтгэлийг ирүүлэхдээ захиалагчаас гүйцэтгэл ирүүлээд буцаагаад санхүүжилтийг захиалагчид хийгээд захиалагч.

Л.Мөнхбаатар: Жадамбын Бат-Эрдэнэ гишүүн асуултаа асууя.

Ж.Бат-эрдэнэ: Ажлын хэсгийнхний ярьж байгаа зүйлүүдийг сонсож байхад Засгийн газраас шийднэ, Засгийн газар дээр шийдүүлнэ, батална эд нар гэсэн юм л яриад байх юм. Алийн болгон энэ бүх юмнуудаа дээшээ татаж байх юм бэ? Сая одоо энэ Идэрбат гишүүн хэлээд байна шүү дээ. Орон нутагт хийж байгаа зүйлүүдийг орон нутагт нь хийлгүүлдэг орон нутгийн тэр залуучууд хүмүүсийг иргэдийг ажилтай болгох энэ талаас нь ерөөсөө манай энэ төрийн албаныхан ерөөсөө харж өгөхгүй юм аа, ажлын хэсэг. Ерөөсөө дээшлүүлээд чангаруулаад л ар талынхаа л юмыг яваад байх юм. Тэгээд тэгсэн мөртөө бид нарын Засгийн газрын зорилго маань юу байгаа билээ?

Чинээлэг дундаж давхаргыг бий болгоно гэсэн том зорилт тавьчхаад байгаа шүү дээ бид нар чинь хүмүүс ээ. Тэгсэн мөртөө асуудлыг нь дээш нь татаж авчраад тэр орон нутаг дээр ажиллах боломж бололцоо мөнгө төгрөгтэй болох бололцоо ААН нь хөл дээрээ босох бололцоог нь ерөөсөө дандаа хаасан юмнууд оруулж ирээд байх юм. Энэ үнээрээ уралддагийг хэзээ болих вэ?

Түрүүний хэлэлцэх эсэх асуудал дээр үнэтэй холбоотой асуудал дээр маш олон гишүүд ярьсан санагдаад байгаа юм.

Тэгээд өнөөдөр энэ ажлын хэсэг бас хариулж өгөөч. Энэ 27-той холбоотой заалтууд, энэ дүгнэх тендер үнэлэхтэй холбоотой асуудлууд ерөөсөө энэ юуны саналын томъёоллууд дотор орж ирээгүй явсан байх юм? Тэгээд энд бол ерөөсөө энэ бол эрэмбэлнэ. Тэгээд хамгийн одоо эрэмбээрээ бага тендерийг хамгийн сайн тендер гэж үнэллээ гээд ерөөсөө үнээ барьчхаад байна шүү дээ. Үнээсээ болоод бид нар хамгийн бага үнээ авдаг, хамгийн чанаргүй зүйл хийдэг хамгийн одоо олон юуны тендер төрийн тендер нь хүчингүй болдог төрийн тендер нь дандаа муу, бохир, чанаргүй хийгддэг гэсэн ийм зүйл рүү орчихоод байгаа шүү дээ худалдан авалт.

Тэр тусмаа энэ зураг төслийн үнээс доош нь хийдэг асуудлыг хэзээ болих ёстой юм бэ? Ер нь бол мэргэжлийн байгууллага зураг төсөл гаргаж байгаа. Тэрийг нь хөндлөнгийн хяналт хийж байгаа, тэгчхээд одоо энэ байгууламж энэ сургууль бол нэг тэдэн тэрбум төгрөгт босно гэсэн зүйл байхад гаргаж ирчхээд байхад л бид нар хамгийн хямдаар хийнэ ээ гээд л доош нь орж ирээд л тендер аваад явчихдаг шүү. Тэгсэн мөртөөрөө явцын дунд нөгөөдхөө тендерээ элдэв янзын юм арга саам хэлсээр байгаад тендерээ буцаагаад дээш нь татаад үнийг нь нэмэгдүүлээд ороод ирэх гээд байдаг. Тэгэхээр энэ үнэтэй холбоотой асуудал дээр яагаад энэ дээр яригдаагүй юм бэ? Ер нь энэнээс үнийг одоо хамгийн бага үнэтэй ингээд хийлгээд байх чинь одоо зөв юм уу гэсэн асуулт дээр нэг хариулж өгөөч ээ.

Хоёрдугаарт тэр орон нутагт ААН-үүд дээр нь дунд нь одоо хийлгэдэг ийм асуудлууд байж болохгүй юм уу? Ямар нэгэн зохицуулалт хийж болохгүй юм уу? Булган аймгийн ихэнх тендерүүдийг хажуу талын

Эрдэнэтийнхэн хурч ирээд л авч байдаг эсвэл Улаанбаатар хотоос очоод л хийж байдаг. Буцаад эзэн нь олддоггүй алга болчихдог. Хүлээлгээж өгсөн болоод л алга байхгүй. Тэгээд тэнд чинь өчнөөн олон компаниуд байж л байгаа шүү дээ. Тэдний түвшинд яг энэ үзгийг бол ийм л чанартайг авна, зураг төсөл дээр ийм л юмыг хийсэн байгааг энийг л хийж чадах ёстой гэсэн нэг ийм зүйлүүдийг нь хяналт, хөндлөнгийн хяналт эд нар гээд том томоор нь одоо ямар юу байдаг юм? Тусгай зориулалтын байгууллагууд зөндөө л байж байгаа. Тэрүүгээр нь хянаад ингээд чанарыг нь хүлээж аваад ингээд явчхаж болдоггүй юм байх даа. Хориоо нөхөрлөлүүд байж байна. Тэгэхээр ийм талынхаа гарцуудыг гаргах ийм боломж болох байхгүй юу. Энэ хууль дээр одоо орж ирсэн эсвэл ажлын хэсэг дээр өөрсдөө шинэчлээд орж ирсэн ийм зүйлүүд байна уу, үгүй юү? Энийг нэг хэлж өгөөч.

Л.Мөнхбаатар: Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Батзул дарга хариулах уу та. Ажлын хэсгийн 82 дугаар микрофоныг өгөөрэй. Батзул дарга хариулъя.

Ц.Батзул: Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя аа.

Хуулийн 8 дугаар зүйл дээр дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжих дотоодын давуу эрх тооцох зохицуулалтуудыг нь бол оруулж өгсөн. Үүн дээрээ бол эхний зохицуулалт бол одоо ажлын хувьд 10 тэрбум байгаа босго үнийг 30 тэрбум болгож өсгөсөн. Одоо цаашидаа бол барилга байгууламжийн тендер шалгаруулалтын төсөвт өртөг нь 30 тэрбумаас доошоо бол гадаадын компанид оролцохгүй. Мөн энэ нь болохоор барааны хувьд тэрбум болгосон. Нөгөө талдаа түрүүн би хэлсэн 8.7.1 дээр тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААН тендер шалгаруулалт орох юм бол давуу эрх олгодог байхаар бүүр тусгайлан зааж өгсөн байгаа.

Ажлын хэсгийн гишүүд дээр бас Батжаргал гишүүнээс санал гаргаад энэ асуудлыг нь оруулж ирсэн байгаа.

Мөн түүнчлэн энэ үнээ өрсөлдүүлэх асуудал дээр бид нар тендер шалгаруулалтыг зарлахтай харьцуулах үнэ болон ашиглалтын хугацааны өртөг гэдэг байдлаар яллагчийг тодруулах зохицуулалтыг нь шинээр нээж өгсөн байгаа. Тэгэхээр зөвхөн цаашидаа нэрлэсэн үнээр нь биш тухайн барилга байгууламж болон үйлчилгээг нь ашиглах хугацаанд нь гарах нийт өртгийг нь тооцож үзээд энийг нь бага байх хувилбарыг нь ялагчаар нь тодруулах ийм зохицуулалтыг нь шинээр орж ирсэн байгаа.

Нөгөө талдаа хуулийн төслийн 21.5 дээр улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төсөл арга хэмжээний тендер шалгаруулалтын оролцогч нь тендерийн үнийн төсөвт өртгийн 80 хувиас доош үнээр санал болгох юм бол татгалздаг ийм зохицуулалтыг нь оруулж өгсөн байгаа. Төсөвт өртгийн 80-аас дооших хувиар бага үнэ, үндэслэлгүй бага үнэ өгөх юм бол хязгаарлаж байгаа юм. Ийм зохицуулалт оруулж ирсэн байгаа. Тэгээд нөгөө Засгийн газраар бүх юмыг нь бол зохицуулж байгаа юм байхгүй. Зүгээр мөрдөх, харьцуулалтын аргыг мөрдөх шууд худалдан авалтыг мөрдөх нээлттэй тендер шалгаруулалтыг зарлах ийм босго үнийг л баталж байгаа юм. Тийм шууд худалдан авалт бол өсөж байгаа хэрэглээний үнийн индекс дээр үндэслэн энийг нь бол тухайн онд нь бол тодруулаад явж байгаа. Хариулж боллоо. Баярлалаа.

Тодруулж асуух уу? Жадамбын Бат-Эрдэнэ гишүүн тодруулж асууя.

Ж.Бат-Эрдэнэ: Энэ орон нутгийн ААН хоршоод энэ хоршоодуудыг одоо дэмжих ийм боломж бололцоог нь одоо хангах тал дээр бас ямар зүйлүүд байна

гэдэг дээр бүүр нэг тодорхой хэлж өгөөч ээ. Ер нь бол орон нутагт бид нар энэ ААН-үүдийг нь дэмждэг байх, иргэдийг нь дэмждэг байх. Хүнстэй холбоотой асуудлууд, хүнсний ногоотой холбоотой асуудлууд иргэд өөрсдөө хийж болж байгаа ААН-үүд хоршоод нь хийж болж байгаа зүйлүүдэд нь зориулсан худалдан авалтыг бол бүүр яг тухайлан тийшээ нь шилжүүлээд тэднийг одоо хөл дээр нь босгох боломж бололцоог нь нээж өгмөөр байгаад байна шүү дээ.

Хоёрдугаарт энэ гаднын компаниудыг гэдэг асуудлыг ер нь болимоор байгаад байгаа шүү. Гаднаас орж ирж байгаа компаниуд Монгол Улсад ихэнх нь би маш сайн мэдэж байна. Ихэнх нь орж ирээд одоо бүтээн байгуулалт хийхээсээ илүү бараг л энэ туризмт хийгээд явчхаж байгаа. Ийм зузаан зузаан худлаа материалтай нэг их том зураг төсөл болсон. Тийм ч ажил хийсэн ийм ч ажил хийсэн гэсэн том компанийн нэр барьж орж ирээд тэгээд хийх нь энд ганц нэгэн одоо төлөөлөгч нь энд одоо ямар ч тоног төхөөрөмжгүй техникүүдийн.

Л.Мөнхбаатар: Бат-Эрдэнэ гишүүний тодруулгад хариулъя. 82 дугаар микрофон Батзул дарга хариулъя.

Ц.Батзул: Асуултад хариулъя аа.

Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар Батзул. Хуулийн төслийн 10 дугаар зүйлийн 9 дэх хэсэг дээр захиалагч 12.7-д заасан тусгайлан шаардлагын дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг сургах, нийгэм, амьдралд оролцуулах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдүүдээр гэрээний үүргийг гүйцэтгүүлэхээр тендер шалгаруулалтын баримт бичиг тусгайлан зааж болно. Хэрэв ингэж заасан бол орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдүүд нь энийг нь гүйцэтгэх боломжийг нь бол нэмж зааж өгсөн байгаа. Мөн дотоодын давуу эрхийн зөрөө тооцдог арга

аргачлалыг нь бол тодорхой зааж тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААН-д давуу эрх олгохоор хуулийн төсөлд бол шинээр зааж оруулж ирсэн байгаа.

Гадаадын компаниудын хувьд бол бид нар судалгаа авахад бол өнгөрсөн 3 жилийн хугацаанд 217 компани л Монгол Улсын тендер шалгаруулалтад оролцсон. Үүнээс нь бол 17 компани нь тендер шалгаруулалтад нээлттэй оролцсон. Ийм байгаа.

Л.Мөнхбаатар: Жадамбын Бат-Эрдэнэ гишүүн тодруулж асууя нэг минут.

Ж.Бат-Эрдэнэ: Энэ улс даяар Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн өргөн барьсан хүнсний хангамжийг сайжруулах хүнсний аюулгүй байдлыг хангах ийм том хөтөлбөр явж байгаа шүү дээ. Хүнсний хувьсгал явж байгаа. Энэ хүнсний хувьсгал чинь өөрөө Монгол Улсын хүнсний дотоодын хангамжтай холбоотой асуудлууд орон нутгийн үйлдвэрлэлийг дэмжих ийм том хөтөлбөр явж байгаа байхгүй юу даа. Тэгэхээр би одоо энэ Их Хурлын даргаас удирдамж өгөөд энэ дээр бас найруулгын чанартай зүйлүүд орох боломж бололцоо болбол оруулж ирээч ээ. Тэнд нь орон нутгийн үйлдвэрлэгчид хоршоодыг дэмжсэн ийм санал Хүнсний хувьсгалтай холбоотой ийм саналыг оруулж ирэх боломж бололцоо байна уу?

Энэ дээр нь бас нэг удирдамж өгөөч ээ гэсэн ийм хүсэлт байгаа шүү. 20 сая байгаа юм байна. Одоо энэ 20 саяыг бол цаашаа 100 сая болгох хэрэгтэй шүү дээ. Одоо энэ чинь 100 сая гэдэг чинь боломжийн аж ахуй ажиллах ийм боломж хоршоод ажиллах боломж бололцоотой дүн болчихоод байна шүү дээ ер нь бол.

Л.Мөнхбаатар: Тодруулгад хариулъя 82 дугаар микрофон. Батзул дарга.

Ц.Батзул: Хуулийн төслийн 8.1 дэх хэсэг дээр дотоодын үйлдвэрлэлээр хангах боломжтой чанар стандартын шаардлага хангасан барааг дотоодын үйлдвэрээс худалдан авахаар тендер шалгаруулалтын баримт бичигт заана. Мөн Засгийн газар энэ дотоодод үйлдвэрлэж байгаа барааны жагсаалтыг батална.

Ийм жагсаалтад багтсан барааг бол импортлогчоос бол худалдаж авахгүй гээд тодорхой заачихсан.

Тэгэхээр сая 2023 оны Засгийн газраас дээрх тогтоолоо шинэчлэн батлаад нийт 15 бүлгийн 164 нэр төрлийн барааг зөвхөн дотоодын үйлдвэрлэгчээс худалдаж авахаар хуулийн төсөлд бол тусгасан мөрдөөд явж байгаа. Мөн 2022 оны тоогоор бол нийт 671.6 тэрбум төгрөгийн дотоодын бараа авсан. Тэгэхээр цаашид энэ дотоодын барааг нь жагсаалтад оруулаад хэрвээ тэр жагсаалтад тогтсон бараа байх юм бол импортын барааг ерөөсөө оруулахгүй худалдаж авахыг нь хориглосон ийм зохицуулалттай байгаа. Тэгээд энэ дотор бол мөн хүнсний бүтээгдэхүүнд орсон байгаа мах, махан бүтээгдэхүүнүүд, төмс хүнсний ногоо болон бусад.

Л.Мөнхбаатар: Хуулийн холбогдох заалт байгаа юм байна.

Гэхдээ Бат-Эрдэнэ гишүүний хэлж байгаа одоо томьёоллоор Байнгын хороон дээрх эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэхдээ анхааръя аа. Энэ хуулийн төслийг Төсвийн байнгын хороо хэлэлцэж байгаа. Тийм учраас Тэмүүлэн даргад чиглэл өгч байна. Томьёоллыг нь одоо ажлын хэсэг болоод Байнгын хороон дээрээ гүйцээн боловсруулаад оруулж ирье ээ. Гүйцээн боловсруулах чиглэл өгч байна.

Л.Мөнхбаатар: Дамбын Батлут гишүүн асуултаа асууя.

Д.Батлут: Та бүхэндээ энэ өдрийн мэндийг хүргэе ээ. Төрийн болон орон нутгийн өмчөөр бараа худалдан авахтай холбоотой хуулийн төсөл яригдаж байна. Цаг үеийнхээ шаардлагаа хангахгүй байгаагаас нэмэлт, өөрчлөлтүүд орж байгаа. Тийм учраас бид нар дорвитой өөрчлөх хэрэгтэй гэж харж байгаа юм. Тэгэхээр манайхан бас ярьж байна л даа үнийн асуудал ярьж байна. Үнэ дагаж чанар гэдэг үг байдаг. Өнөөдөр бид нар хамгийн хямд үнэ гэж туйлширсаар байгаад одоо бараа үйлчилгээ тэр барилга байшин барихад нь дандаа муу тийм чанарын стандарт шаардлага хангаагүй тийм байшин барилга худалдан авалтууд хийгдэж байгаа. Эргээд 1 жилийн дараа 2 жилийн дараа магадгүй нөгөө барилга байшингаасаа илүү үнэ одоо мөн засвар үйлчилгээний хөлс нэхээд зогсож байгаа ийм л түүх байгаа шүү дээ. Дүр зураг байгаа.

Тэгэхээр бид нар энэ үнэ гэдэг зүйлийг анхаарах ёстой юм. Хамгийн бага үнэ гэдэг чинь үндсэндээ хамгийн чанаргүй зүйл гэсэн үг шүү нэг талдаа.

Тэгэхээр энэ дээр ямар зохицуулалтуудыг хийж өгөхөөр тусгасан байгаа юм бэ гэдгээ асууя.

Хоёрдугаарт нь үйлдвэрлэгчээс хэрэглэгчид шууд худалдан авалт хийх боломжууд байгаа юу?

Тухайлбал би ганцхан салбараар жишээ авъя эрүүл мэндийн салбар нэгж кейс ярья. Өвдөгний үе солих протез 800-аас 1000 доллароор хилээр орж ирсэн байгаа. Эргээд эмнэлэгт нийлүүлэхдээ 7 сая төгрөгөөр нийлүүлэгдэж байгаа. ЭМД-аас санхүүжих дүн нь 6.5 сая. Энэ хооронд 3 сая гаран төгрөг хэн нэгний карманд орж байна. Энийг алга болгох хэрэгтэй шүү дээ. Бид нар шууд худалдан авалтуудыг хийх боломжуудыг гаргаж өгөх хэрэгтэй. Энэ дээр ямар зохицуулалтууд хийх юм бэ? Зарим тодорхой салбарууд дээр.

Гуравдугаарт нь энэ иргэд бичил бизнес эрхлэгчдийг хэрхэн дэмжих юм бэ? Бид нар бол жижиг, дунд үйлдвэрлэл гэж ярьсаар байгаад л одоо тэгээд тэр жижиг, дунд үйлдвэрлэл нь боломжийн хэмжээнд ингээд хөгжсөөд явж л байгаа. Орхигдоод орхигдож байгаа тэр зүйл бол иргэд бичил бизнес эрхэлж байгаа хүмүүс. Өнөөдөр бид нар худалдан авалтад ороход заавал компани байх ёстой гээд заагаад өгчихсөн. Би одоо Бат-Эрдэнэ гишүүний саналыг дэмжинэ л дээ. Иргэд байхгүй, хоршоо нөхөрлөл байхгүй босго нь одоо өнөөдөр 20 сая. Шууд худалдан авалт цаг үеэ мэдэрч, зөв тооцоолж, босго үнээ гаргаж ирэх хэрэгтэй.

Дээрээс нь иргэдээ хоршоо нөхөрлөлүүдийг энэ худалдан авалтад оролцох боломжуудыг нь нээж өгөх хэрэгтэй. Хэт төвлөрүүлээд хэт 1 нэр бариад явах нь өөрөө рисктэй юм. Магадгүй иргэд хоршоо нөхөрлөлүүдийг бид нар дэмжиж өгөх юм бол хуулийн зохицуулалтуудыг хийж өгөх юм бол илүү том эдийн засгийн потенциалыг орон нутагт бий болгох боломжоор бүрдсэн шүү. Олон үр дүнгүүд гарна, ажлын байр нэмэгдэнэ, иргэд тодорхой хэмжээний орлоготой болно. Тэгээд үйлдвэрлэлээ нэмэгдүүлээд жижиг, дунд үйлдвэрлэлүүд шат дараалсан шилжилтүүд хийгдэх ийм боломжууд бүрдэнэ ээ гэж одоо харж байна. Тэгэхээр энэ тал дээр ямар өөрчлөлтүүдийг энд хийж өгөх юм бэ? Бас нэг зүйл байгаа. Бид нар чанар стандарт гэж ярьчаад тэгээд орон нутгийн одоо үйлдвэрлэгч нарыг худалдан авах боломжуудыг байхгүй болгодог шүү. Чанар стандартын шаардлага хангаагүй гэдэг үгээр тэр худалдан авалтыг зохион байгуулж байгаа хүмүүс чинь ам хаагаад гаднын импортын юмнуудыг дэмждэг ийм нөхцөл байдал байгаа.

Нөгөө талдаа дотоодын үйлдвэрлэгчдээ дэмжих нь зөв. Тэгэхдээ өнөөдөр хэрэгжиж байгаа цахим дэлгүүрт одоо жишээлбэл ширээ сандал

хийе хүүхдийн сургуулийн гэхэд асар үнэтэйгээр байриччихсан байгаа шүү.

Тэгэхээр энэ бүх зүйлүүдийг хараад юу гэж дүгнэж байгаа вэ гэхээр манай төрийн худалдан авалтын бодлогод зах зээлийн судалгаа буюу маркетингийн асуудал байх шаардлага байна гэж харж байгаа юм. Зах зээлээ судалж үнэ ханшийнхаа төлөвлөлт, тухайн нөхцөл байдлыг үнэлж байж бид нар худалдан авалтынхаа бодлогыг гаргаж өгөх ёстой. Тэгэхээр энэ хуулийн төсөл дээр энэ маркетингтай холбоотой зах зээл судалгаатай холбоотой асуудлууд туссан уу? Ийм нэгж байгуулах зайлшгүй шаардлага байна гэж хараад.

Л.Мөнхбаатар: Батлут гишүүний асуултад Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын дарга Батзул хариулъя. 82 дугаар микрофон Батзул даргын микрофон өгөөрэй.

Ц.Батзул: Батлут гишүүний асуултад хариулъя аа.

Монгол Улсын Засгийн газрын мөрийн хөтөлбөрт энэ худалдан авах ажиллагааны хууль тогтоомжийг шинэчлэх зорилт орсон. Ингээд цахим хэлбэрт бүрэн шилжих, хүний оролцоог бууруулах чиглэлээр бол хуулийн төсөлд бол томоохон өөрчлөлтүүд бол орж байгаа. Одоо бол ААН-үүд тендер нэрээр 1 материалыг олон давтан илгээдэг тэгээд тэр мэдээлэл нь бодитой бодьгүйг нь үнэн бодит байдлыг нь шалгадаггүйгээр тендер шалгаруулалт явуулдаг учраас дээрх асуудал бас гарч байгаа.

Тэгэхээр цаашидаа тендер шалгаруулалтыг төр өөрийнхөө одоо тендер шалгаруулалт төр өөртөө байгаа мэдээллийг ААН-ээс асуулгүйгээр өөрийнхөө мэдээллийн сан дээр үндэслэж үнэлгээ хийх боломжийг нь бол олгоно. Мөн энэ үйлдвэрлэгчээс худалдан авах асуудал дээр нь нэг жишээ хэлэхэд

өрсөлдөөнийг нь илүү олон болгочих юм бол бид нар энэ үнэ бол аяндаа буурдаг гэдгийг нь бол сая Эрдэнэс Тавантолгой нүүрс тээврийн тендерээс харсан. Нийтдээ манай Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар дээр нүүрс тээврийн тендер шалгаруулалт явсан. Нийт 217 компаниас санал ирсэн. Тэгээд 108000 төгрөгийн тээвэрлэлтийн хөлсийг нь бид нар 54000-аар тогтоож бүүр 2 дахин буулгаж ирсэн ийм сайн жишээ байгаа.

Тэгэхээр цаашидаа энэ өрсөлдөөнийг улам бодитой болгох оролцох боломжийг нь нээх, тэгээд энэ оролцоход саад тоггор үзүүлдэг зүйлсийг нь бол бид нар хуулийн төслөөрөө маш багасгаж өгсөн. Нөгөө талдаа бас бичил бизнес эрхлэгч буюу жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчид нь бол дэмжиж байгаа. ЖДҮ-лэгчдийн үйлдвэрлэж байгаа бараанд бол бусад бараанаас илүүтэйгээр 15 хувийн давуу эрх олгож байгаа юм. Хуулийн төслийн 4.1.2 дээр хүн, хуулийн этгээдийг нь тендерт оролцогч аж ахуй эрхлэгчээр тооцож хуулийн төсөлд шинэ томъёо оруулж ирсэн.

Тэгэхээр цаашидаа бол та хувь хүн байна гээд тендерээс татгалздаг. Ийм юм бол байхгүй. Одоо ч гэсэн уг нь бол хувь хүн орсон тохиолдолд та хувь хүн орж болохгүй ээ гэдэг ийм зохицуулалт бол байхгүй явж байгаа.

Нөгөө талдаа би түрүүн Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулсан нөгөө чанар стандартын шаардлага хангасан дотоодод үйлдвэрлэж байгаа барааны жагсаалт батална аа. Энэ жагсаалтад багтсан барааг нь бол тухайн үйлдвэрлэгчдээс нь л авдаг. Ийм хуулийн зохицуулалтыг нь бол хуулийн төсөлд 8 дугаар зүйлд нь бол тусгайлан заасан байгаа. Тэгэхээр цаашидаа бол илүү өрсөлдөөнийг нэмэгдүүлэх зорилгоор оролцох боломжийг нь нэмэгдүүлэх замаар үнэ тогтох мөн нөгөө талдаа тэр цахим дэлгүүр дээр байгаа барааны үнийг нь бол салбарын яамдуудаас ирсэн үнэ

дээр нь өмнөх онуудын жишигт тавьсан үнээр нь тооцож байгаа. Тэгээд 2 үе шаттайгаар сонгон шалгаруулалт явагддаг. Эхний тавьсан тааз үнээс 2 дахь шатанд доошоо үнэ хаялцах замаар шинэ үнэ тогтоож тэр үнээрээ бараагаа нийлүүлдэг ийм тогтолцоо байгаа юм.

Баярлалаа.

Л.Мөнхбаатар: Батлут гишүүн тодруулж асууя.

Д.Батлут: Тэгэхээр миний түрүүний асуусан 3 асуулт ерөнхийдөө төр өөрөө маркетинг хийхгүй байгаатай холбоотой асуудал байхгүй юу. Тэгэхээр энэ хуулийн зохицуулалтаар бид нар тийм зүйл хийж болохгүй юм уу, тийм бүтцийг бий болгож болохгүй юу? Энэ бол илүүтэйгээр зөв шударга, стандарт шаардлага хангасан, зах зээлийн үнэтэй нийцсэн тийм худалдан авалтыг хийх боломжийг бүрдүүлж байгаа гэсэн үг. Тэгэхээр энэ дээр нэг хариулт өгөөч ээ.

Зүгээр өрсөлдөөний зарчим гэж ярьж байна л даа. Зарим нэг салбар дээр тухайлах юм бол эрүүл мэндийн салбар дээр шууд өрсөлдөөний зарчмыг тавиад байх нь хэр оновчтой вэ? Магадгүй тийм топ үйлдвэрүүд байгаа шүү дээ. Тэндээс бид нар яг үйлдвэрийнх нь үнээр шууд худалдан авалтууд хийх боломжуудыг гаргаж өгөх хэрэгтэй юм гэж. Одоогийн хууль дээр нөгөө талдаа одоогийн хууль дээр иргэдийг дэмжсэн бодлого байгаа гэж байхгүй шүү. Наад орон нутгийнхан чинь тийм боломжийг гаргаж өгөхгүй бол орон нутагт тийм боломжийг гаргаж өгөхгүй байгаа. Иргэд аж ахуйн нэгж гэхээс илүү иргэд нөхөрлөлүүдийг маш сайн дэмжих хэрэгтэй. Бичил бизнесийг дэмжих бодлогыг энэ хууль.

Л.Мөнхбаатар: Батзул дарга тодруулгад хариулъя.

Ц.Батзул: Батлут гишүүний асуултад хариулъя. Хуулийн төслийн 56

дугаар зүйл дээр энэ худалдан авах ажиллагааны мэргэжлийн байгууллагын чиг үүрэгт нь энэ цахим дэлгүүрт байршуулах барааны үнийн судалгаа хийдэг ийм чиг үүргийг өгсөн. Үүнтэй холбоотой бас нэгж бол манай төрийн худалдан авах ажиллагааны газар байгаа. Одоо хуулийн тогтоол дээр болохоор 7¹-ээр олон нийтийн оролцоотой худалдан авах ажиллагааны журам буюу тухайн дүүрэг сумын төсөвт өртгийн 20 сая төгрөгөөс хэтрэхгүй төсөвт өртөгтэй бараан дээр бол иргэд бүлэг байгуулаад оролцдог энэ зохицуулалт байгаа. Жилдээ бол нэг 900-гаад сая төгрөгийн худалдан авалт хийгээд явдаг ийм зохицуулалт байгаа. Орхон аймагт бол бас энийг нэлээдгүй хэрэглэдэг. Баян-Өндөр сум дээр бас олон сайн жишгүүд байдаг юм байна лээ.

Л.Мөнхбаатар: Батлут гишүүн тодруулж асууя 1 минут.

Д.Батлут: Тэгэхээр энэ хуулийг бид нар сайжруулахын тулд л өнөөдөр ингээд мэтгэлцээд сууж байгаа юм. Нэг зүйлийг хэлье. Зүгээр жишиг үнэ урьдын одоо бас хэрэглэж байсан үнэ үнийн судалгаа энэ тэр хийх гэхээсээ илүүтэй тухайн цаг мөчийнхөө судалгааг хийдэг маркетингийн тийм албатай болох хэрэгтэй. Энэ шинэ тутам нэгж байгуулах гээд одоо гол биш илүү тийм хэмнэлттэй үр дүнтэй хөрөнгө оруулалт хийхийн тулд энийг хийх ёстой гэж үзэж байгаа. Тэгэхээр энийг энэ хууль дээрээ бас оруулж өгөх тал дээр анхаараач ээ. Нөгөө талдаа иргэд нөхөрлөнө, одоо хоршоо байгуулна, нөхөрлөнө гэж байна. Үгүй ээ яах вэ тийм жишиг явж байгаа. Зөвхөн иргэн хүн бас орж болохгүй юм уу бичил бизнес эрхэлж байгаа энэ боломжийг нь бас нээж өгөөч ээ гэдэг санааг энэ санааг л хэлээд байгаа юм шүү дээ. Заавал нэгтгэх гээд байдаг. Хүчээр нэгтгэх асуудал байж болохгүй шүү дээ. Иргэн хүн дангаараа бизнес эрхлэх боломжууд байна тэр боломжийг нь. Тэгвэл төр яагаад дэмжиж өгч болохгүй

байгаа вэ гэж. Тэрийг нь бид нар худалдан авалтынхаа бодлогод оруулаад өгье л дөө.

Орон нутагтаа дэмжиж түлхүү одоо боломжуудыг нь олгоод өгье л дөө. Энэ бол хамгийн сайн зөв. Батлут гишүүн санал хэллээ.

Л.Мөнхбаатар: Одоо Чинбүрэн гишүүн асуултаа асууя.

Ж.Чинбүрэн: Миний асуух гэж байгаа зүйл бол энэ эм эмнэлгийн хэрэглэгдэхүүнтэй холбоотой асуудлыг ярих гэж байна аа. Тэгэхлээр ер нь энэ түрүүн бас даргаас чиглэл өгсөн. Одоо найруулга дээр нь засвар хийх асуудал яриад өгчихлөө гэж би ойлгосон гэлээ. Гэхдээ энд бас хэдэн зүйлийг хэлмээр байна. Ер нь энэ эм эмнэлгийн хэрэглэгдэхүүн вакцин энэ тэр дээр бол ер нь хямд үнэ гэж ярьж болохгүй ээ. Бид сүүлийн 30 жил яг энэ тендерийн хуулиар яваад энэ нь өөрөө хямд үнэтэй эмүүдийг эмнэлгүүд нь худалдаж авдаг. Эмнэлгүүд гэдэг маань дандаа л нөгөө төрийн өмчит эмнэлгүүдээ л ярьж байгаа шүү дээ. Гол одоо худалдан авагч нар нь тэгээд тэндээ чанаргүй эмээс болоод чанаргүй эм эмнэлгийн хэрэглэгдэхүүнээс болоод нөгөө өвчнөө үр дүнг нь тооцож чаддаггүй. Буцаад зах зээл дээр нөгөө бүртгэсэн эмээ хэр зэрэг үр дүнтэй байна гэдгээ бүртгэж чаддаггүй тогтолцоо удаан үргэлжилсээр байна.

Эрүүл мэндийн яам тэгээд өөрснөө баталчихсан байсан гээд. Та бүгд Монголд худалдаж болно гэсэн юмыг чинь л бид одоо тендерт оруулж байна шүү дээ гээд байгаа юм. Тэгтэл бид одоо энэ 2020 онд Эм эмнэлгийн хэрэглэгдэхүүний хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулаад агентлаг байгуулаад өгчихсөн. Тэр агентлаг нь өнөөдөр тэр зах зээл дээр бүртгэсэн эмийнхээ буцаагаад чанар болон үр нөлөөллийг хянах тогтолцоо одоо хүртэл байхгүй байж байгаа.

Тийм учраас бид зах зээл дээр байгаа эмүүдийг буцаан татдаг тэрийг оруулж ирсэн компаниуддаа лицензийг нь одоо цуцлах хүртэл тийм асуудал ярьж чадахгүй суусаар өнөөдөр бид энэ хуулиас хойш 3 жил өнгөрч байгаа байхгүй юу.

Тийм учраас энэ төрийн худалдан авалт хийж байгаа ойролцоогоор нэг 220-иод тэрбум төгрөг 34 хувийн энэ эмийн борлуулалт дээрээ төр өөрөө онцгой байр суурьтай ажиллахгүй бол болохгүй ээ. Ялангуяа би энэ ажлын хэсгийн ахлагч танд бас бүүр зориуд хэлмээр байгаа байхгүй юу. Тэмүүлэн гишүүн энд бид нар ерөөсөө энэ эмийн асуудал дээр хямд үнэ гэхгүйгээр яаж чанартай эмийг өсгөсөн өртгөөр авахгүй байх боломж байна вэ гэдгийг заавал энд ярилцсан байх ёстой. Би бас харамсаад байна. ЭМЯ-нд санал өгсөн ерөөсөө хариулт өгөөгүй гэж байна шүү дээ.

Тэгтэл ДЭМБ-аас эмийн чанарыг буулгуулах гэхээр үнэ буулгах 10 төрлийн аргууд байж байна шүү дээ. Тухайлах юм бол одоо бид нар гэрээ хэлэлцээр хийхдээ дандаа нэг жилээр хийж байна. Тэгтэл сайн эмийг тэр одоо оригинал бүтээгдэхүүн хийдэг үйлдвэрлэлтэй үйлдвэртэй 2, 3 жилийн гэрээ хийх юм бол тэртээ тэргүй одоо дэлхийн зах зээл дээр байгаа аспирин өөрчлөгдөхгүй байхгүй юу. Тэгэхээр тэр аспириныг эхний жилдээ одоо юу гэдэг юм. Дотоодын зах зээл дээр зуун төгрөг байгаа юм мянган төгрөг болж магадгүй оригинал бүтээгдэхүүн үнэтэй. Тэгвэл 2 дахь жилдээ 50 хувийн хөнгөлөлт үзүүлнэ. 3 дахь жилдээ тэр чинь ахиад дээрээс нь нэмээд 25 хувийн хөнгөлөлт буюу 75 хувийн хөнгөлөлт үзүүлээд үнэ буудаг аргууд зөндөө байгаа.

Тийм учраас би бас одоо ажлын хэсгийнхнээс асуух гэж байна. Ер нь энэ хугацааны хувьд ялангуяа эрүүл мэндийн салбарын энэ бүтээгдэхүүн дээр 1 жил гэсэн тийм заалт байна уу? Энийг одоо саяын хэлдгээр 3, 4, 5 жилээр хийх боломж бий юу гэдэг 1 асуулт.

Хоёр дахь чухал зүйл бол бид дотоодод үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг дэмжинэ ээ гээд байгаа юм зөв өө. Гэхдээ энэ дээр би ч өөрөө эмнэлгийн даргаар 3 жил ажиллаж байсан. Дотоодын бүтээгдэхүүн ялангуяа тэр үйлдвэрлэгч байгууллага нь GMP буюу Гүүд манифакчер практисийг нэвтрүүлсэн байгууллага мөн үү биш үү гэдгээ одоо хүртэл бид яахгүй. Хуулиараа эмийн хуулиараа бол энийг чинь тийм байж болохгүй гэж хэлчихсэн хэрнээ тийм үйлдвэрүүд үйл ажиллагаа явуулаа байгаа байхгүй юу. Тэгээд үйлдвэрлэлийнхээ чанарыг сайжруулахгүй болохлоор өртөг зардал нэмэгдэхгүй тэгээд хямдхан үнэ өгдөг. Хямдхан үнэ нь эцсийн бүтээгдэхүүнийхээ үр дүнг хянах тогтолцоо байхгүй болчихоод байна шүү дээ.

Тэгэхээр энэ дээр бас бид анхаарч энэ дотоодын бүтээгдэхүүн гэдэг дээр бүүр GMP шаардлагыг нь хангасан энэ тэр байх тал дээр нь анхаарч энэ ажиллах хэрэгтэй. Энэ дээр тийм зүйлүүд байна уу энд хариулт өгөхгүй юу?

Л.Мөнхбаатар: Чинбүрэн гишүүн их чухал асуудлыг хөндөж тавилаа. Энэ эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, энэ эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийн хувьд бол бас тусгайлан авч үзэх шаардлага бол байгаа. Энэ бол одоо Төсвийн байнгын хороон дээр бас яригдсан юм байна лээ яригдсан. Гэхдээ Раднаасэд гишүүн санал гаргаад дэмжигдээгүй байгаад байгаа юм. Одоо энэ гишүүд үг хэлж асуулт асууж хариулт авсны дараа санал хураалт явагдана. 30 зарчмын зөрүүтэй санал хураалт байгаа.

Тэрэн дээр хамгийн төгсгөлд нь Раднаасэд гишүүний гаргасан санал байгаа юм.

Тэр үед бас Чинбүрэн гишүүн маань өөрийнхөө хөндөж тавьсан асуудлаар бас үг хэлээд тухайн үед нь

чиглэл өгөх ийм боломж бас байгаа гэдгийг бас танд хэлье. Энэ ямархуу зүйл байсан бэ гэхээр төслийн 5 дугаар зүйл дээр эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, эмнэлгийн тоног төхөөрөмж худалдан авахад энэ хуулийн хэмнэлттэй байх буюу бага үнийг сонгох аргыг хэрэглэхгүй ээ гэсэн ийм санал гаргасан юм байна лээ. Тэгээд энэ санал нь бол Төсвийн байнгын хороон дээр дэмжигдээгүй учраас энэ чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар одоо босгох боломж нь бас байгаа гэсэн үг.

Тийм учраас одоо тухайн үед та өөрийнхөө саналыг адилхан санал байгаа учраас тайлбарлаад санал хураалтын үед бас үг хэлээрэй гэдгийг танд хэлье ээ.

Ингээд Чинбүрэн гишүүний асуултад Батзул дарга хариулах уу? Батзул даргын микрофоныг өгье.

Ц.Батзул: Чинбүрэн гишүүний асуултад хариулъя.

Өмнө нь ч гэсэн гишүүнтэй бас уулзаад энэ талаар ярьж байсан. Тэгээд ер нь бол энэ эмийн чанарын асуудал их хүндрэлтэй. Бид нар бол ингээд 2012 оноос хойш энийг 1 чанартай болгочихъё гээд яваад хэлээд үе үеийн ЭМЯ-тай энийгээ ингээд өөрчилж болдоггүй юм уу? Тэгээд та нар үйлдвэрлүүлэх эрхийг нь өгчхөөд үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг нь чанаргүй гээд нэг талдаа ярьчихаад нөгөө талдаа үйлдвэрлүүлээд байдаг энэ тогтолцоогоо эргэж харж болдоггүй юм уу гээд ярьдаг.

Тэгэхээр тусгай зөвшөөрөл олгодог этгээдүүд нь өөр чанарыг нь хянадаг этгээдүүд нь өөр байдаг учраас энэ асуудал нэг талдаа гарахгүй байна.

Хоёрдугаарт энэ бид нар хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулаад бүүр 28.7.5-аар чанар болон үнэлгээний харьцуулалтаар нь үнэлж, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг нь худалдан авалтыг нь шийднэ гээд бүүр

заалт оруулж байсан. Тэгээд үүнтэйгээ холбогдуулаад бид нар бүүр эмийг худалдаж авдаг тендерийн жишиг баримт бичгийг тусгайлан батлаад тэрнийхээ дагуу тендерийг явуулдаг. Тэгээд тэрүүн дээрээ бид нар энэ GMP сертификат болон хатуу орны зохицуулалтын дагуу санал болгож байгаа бараануудын чанарыг нь үзээд тэгээд үзэхээр одоо ингээд Монгол Улсад орж ирж байгаа энэ хатуу орны зохицуулалтын шаардлагыг хангаж байгаа эмүүд байдаггүй. Австрали, Шинэ Зеланд, одоо Америк, Английн тэр эмүүд нь ерөөсөө орж ирдэггүй. Нөгөө талдаа энэ дотоодын үйлдвэрлэгч нь зах зээлээ барьчихсан тэгээд гаднаас ийм юм орж ирдэг дээр нь маш их эсэргүүцэл өгдөг 2017 онд бид нар анх энэ дотоодод үйлдвэрлэж байгаа эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, ороох боох материалуудыг ерөнхий гэрээнд оруулах үед бол эмийн үйлдвэрлэгч нар маш ихээр эсэргүүцэж байсан. Тэгээд одоо бол бид нар ер ерөнхий гэрээнд оруулчихсан тодорхой нэр төрлийн эмүүдийг нь бол бүх эмнэлгүүд авч байгаа. Сүүлдээ бас нэг ковидын үеэр бол Монос Группийн захирал Хүрэлбаатар хүртэл тэгж ярьж байсан. Хамгийн их тендерт ордог мөртөө би тендерт орохоо больчихсон гээд ийм зөрүүтэй мэдээлэл хүртэл өгөөд явж байгаа байхгүй юу.

Тэгэхээр энэ бол үнэхээр ярих асуудал бол мөн үү мөн. Тэгэхдээ энийг нь бид нар яг тендерээр энэ салбарт байгаа энэ гажгийг нь засна гэх юм бол бас буруу байгаа онохгүй байгаа юм болов уу л гэж хараад байгаа юм. Тэгээд ажлын хэсэг дээр бол энийг нь ярьсан тэгээд ЭМЯ-тай бол бас энэ асуудлаа ярьж байгаа.

Төсвийн байнгын хорооны хурлын үеэр бол Булгантуяа сайд бас санал хэлсэн. Сая Засгийн газрын түвшинд бол эмийн чанарын асуудлаар нь тусгайлсан ажлын хэсэг гараад энэ талыг нь бол шийдэхээр ажиллаж байгаа гээд ярьсан. Тэгээд энэнтэйгээ уялдуулан Худалдан

авах ажиллагааны хуулийг нь бас уялдуулах асуудлыг нь бас давхар ярьж байгаа. Одоо бол хуулиараа эмийн худалдан авах гэрээг нь бол 3 хүртэл жилээр байгуулах эрхийг нь бол энэ хуулийн төсөл дээрээ нээгээд өгчихсөн байгаа.

Тэгэхээр цаашидаа бол 3 жилээр эм нийлүүлэх гэрээг нь бол байгуулах боломж бол бүрдэнэ ээ.

Тэгэхээр жил болгон эмнэлэг тендер гээд байх шаардлагагүй. Энэ үедээ бас нөгөө гэрээний явцад үнэ өсөх асуудал дээрээ бас нэлээн уян хатан байхгүй бол бас дараа жилд нь инфляц болон валютын ханишийн нөлөөллөөс хамаараад одоо энэ онд байгуулсан гэрээний үнэ 2024, 2025 онд өсөхөд яах вэ гэдгийг нь бас уян хатан байдлаар зохицуулж тухайн гэрээндээ тусгайлан заах шаардлага бол байдаг юм байна лээ.

Хариулж дууслаа.

Баярлалаа.

Л.Мөнхбаатар: Чинбүрэн гишүүн тодруулж асуух уу? Тодруулъя.

Ж.Чинбүрэн: Баярлалаа. Тэгээд Батзул дарга бас чухал зүйлүүдийг хэллээ.

Мэдээж энэ эм дээр бол бид үнэхээр одоо хямд үнэтэй гэж байж болохгүй ээ. Ер нь гишүүд олон гишүүд хэллээ. Үнэ чанар 2 л угаасаа уяатай холбоотой шууд хамааралтай зүйл. Тийм учраас энэ дээр бас олон талаас нь судалж үзсэн байна. Хатуу зохицуулалттай орны одоо асуудлыг хүртэл ярьж байна. Энэ их сайн байна. Одоо Засгийн газар ялангуяа ЭМЯ Эм эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн төслөө өргөн барих ёстой. Энэ дээр бол энэ асуудлууд нэлээн шийдэгдэнэ. Гэхдээ энэ Тендерийн энэ хууль дээр бид энэ асуудлуудыг нэлээн сайн оруулж өгөхгүй бол болохгүй юм аа. Тийм учраас хурлын

даргын хэлж байгаачлан тэр унасан санал дээр одоо хэдүүлээ дэмжээд оролцох нь их чухал байна гэдгийг бас гишүүддээ бас уриалж хэлмээр байна аа.

Л.Мөнхбаатар: Чинбүрэн гишүүн санал хэллээ. Гишүүд асуулт асууж хариулт авч дууслаа.

Байнгын хорооноос гаргасан зарчмын зөрүүтэй 30 санал байгаа. Энэ саналын томъёоллоор санал хураана.

Гэхдээ санал хураалтыг үдээс хойших хуралдаан буюу 14 цагаас санал хураалтаар эхэлье гэж бодож байна.

Ингээд үдээс өмнөх чуулганы нэгдсэн хуралдаан өндөрлөж байна. Ажлын хэсэгт баярлалаа.

ЗАВСАРЛАГА

Г.Занданшатар: Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы 4 дүгээр сарын 27-ны өдрийн үдээс хойших нэгдсэн хуралдаан нээснийг мэдэгдье.

Үдээс хойших нэгдсэн хуралдаанаар Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг үргэлжлүүлж явуулна.

Гишүүд асуулт асууж, хариулт авч дууссан байгаа. Одоо зарчмын зөрөөтэй саналын томъёоллоор санал хураалт явуулна.

Асуулт, хариултын цаг дуусаад гишүүд асуулт хариулт авч дуусаад, санал хураалт явах гэж байгаа тул чуулганы танхимд гишүүд цугларна уу.

Тэмүүлэн гишүүн хаачив? Байнгын хорооны дарга. Тэмүүлэн гишүүн санал

хураалтад бэлдээрэй, гишүүдээ оруулаарай.

Тэгээд сайд нь ирэхгүй бол би шууд хойшлуулчихдаг болчихсон шүү. Сайд нар хаачсан юм. Энэ Сангийн яамныхан сайдаа дуудахгүй бол хойшлууллаа.

Тэр ч бас таны эрх ашигт ч нийцүүлнэ ч гэж байхгүй. Пүрэвдорж завсарлага авсан, гишүүдээ дуудаарай. Тогтохсүрэн дарга санал хурааж болж байна уу? Тогтохсүрэн дарга аа, 7, 10, 4 хүн байна. Энхбаяр дарга танай асуудал бэлэн үү. Танайхыг орууллаа, бэлэн бол. Сайд нар байхгүй учраас хойшлууллаа.

Төрийн ба орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй хэлэлцэх асуудлыг холбогдох сайд нар байхгүй байгаа учраас хойшлууллаа. Санал хураалтыг хойшлуулъя.